

Alija Džogović * Hodo Katal

Bosanski jezik

sa elementima nacionalne kulture

3

za treći razred osnovne škole

Centar za bošnjačke studije
Novi Pazar, 2005.

Alija Džogović ★ Hodo Katal

Bosanski jezik sa elementima nacionalne kulture

Udžbenik za treći razred osnovne škole

Izdavač

Centar za bošnjačke studije

Za izdavača

Esad Džudžević

Recenzenti

Mevluda Melajac i Kemal Džemić

Lektor

Muratka Fetahović

Tehnički urednik

Nedžad Smailagić

Štampa

“Dersan”, Tutin

Tiraž

5.000

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

37.016:821.163.4-82(075.2)

**BOSANSKI jezik : sa elementima
nacionalne kulture : za treći razred osnovne
škole / [priredili] Alija Džogović, Hodo
Katal. - Novi Pazar :Centar za bošnjačke
studije, 2005 (Tutin : Dersan). - 111
str. : ilustr. ; 26 cm**

Tiraž 5.000

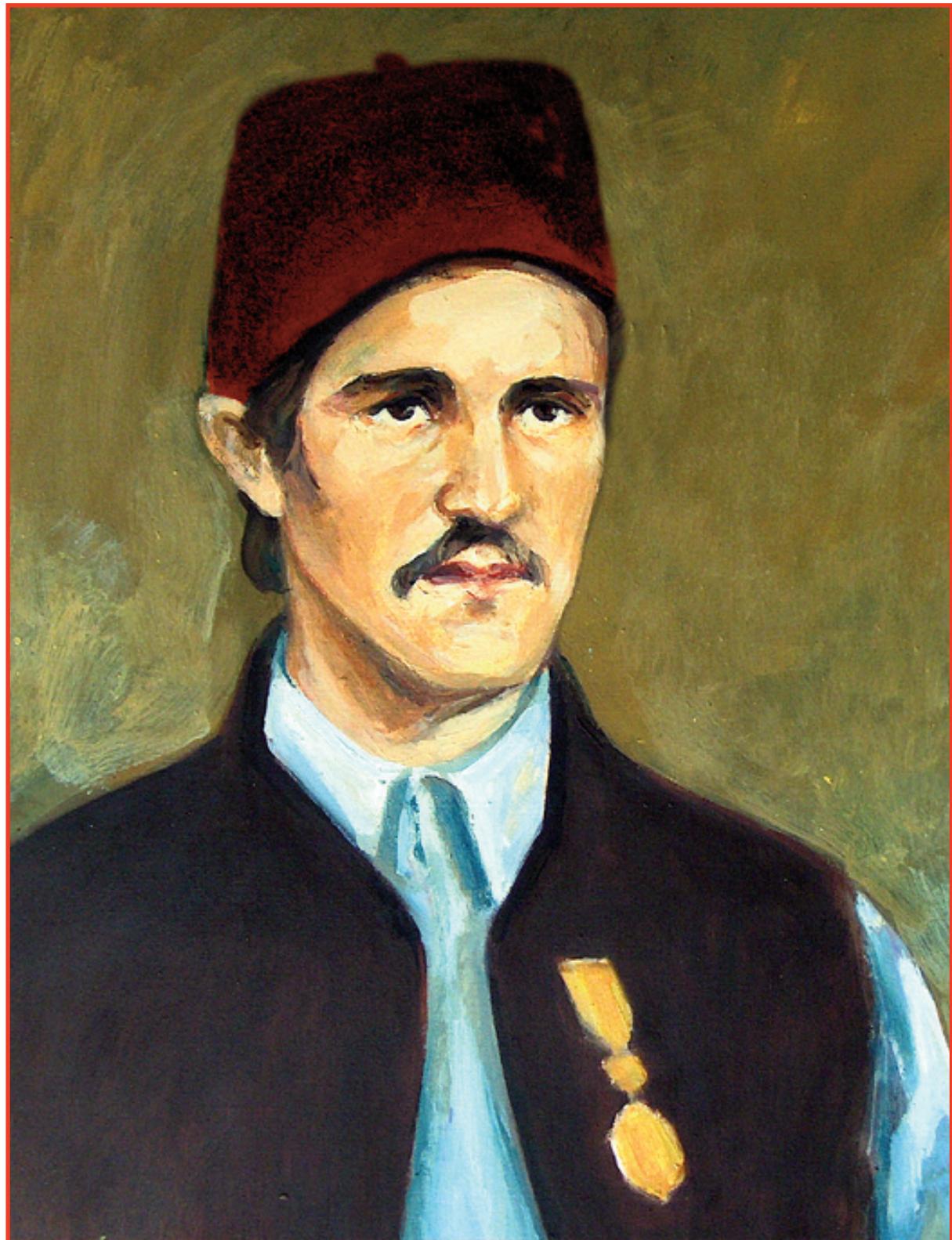
ISBN 86-85599-04-0

1. Џоговић, Алија 2. Катал, Ходо

COBISS.SR-ID 124018444

Na osnovu rješenja Ministra prosvjete i sporta Republike Srbije broj 6-00-00247/2005-06 ovaj udžbenik je odobren za upotrebu za izborni nastavni predmet **Bosanski jezik sa elementima
nacionalne kulture** za 3. razred osnovne škole.

Pozitivno mišljenje o ovom udžbeniku dali su prof. dr. Senahid Halilović i Samir Hanuša, prof.

Mehmed Šaćir Kurtćehajić (1844-1872)

ZA SRETAN PUT PO DUKAT ŽUT

**Ne juri, sine, za pticom,
Uhvatit je nećeš moći,
Posadi kraj kuće drvo,
Ptica će sama doći.**

A. Avdić

Kula motrilja, Novi Pazar, XV vijek

Za sretan put po dukat žut

U nebo plavo,
U duboki zdenac,
Jesenjeg dana
Svaka grana
Baca po dukat
Žut -
Za sretan
Put.

Za čiji put
Po dukat žut?
Za čiju sreću
Dukata vreću?

Ptice su noćas
Prhnule s grana.
Još prije dana
Krenule na put.
Za njihovu sreću
Dukata vreću,
Za sretan put
Po dukat žut.

Enisa Osmančević Ćurić

Razgovor o pjesmi:

Kakve žute dukate bacaju grane drveća u jesen?
Ko se najviše raduje žutim dukatima sa grana?
U kojem godišnjem dobu drveće nudi žute dukate?
Na šta nas podsjeća krošnja drveta u jesen?
Kojim pjesničkim slikama pjesnikinja dočarava jesen?

Nepoznate riječi:

zdenac - vrelo, izvor
dukat - zlatnik, zlatan novac

Jesen u Sandžaku

Nije jesen samo rad toga da voće zrije
I da susjedi od teta-Hajrije
Nauče kako se zimnica spremi.
Jesen bez polaska djece u školu bila bi...
Bila...na primjer - puška koja zatvarača
nema.

Čuj, puška! Ona na zlo huška!
Nijesu đaci vojnici, iako idu u koloni
Bucmasti, kao u nizu baloni.
U torbama im po jabuka ili kruška,
I nije to za učiteljicu mito - nego pokloni.

Jesen je rad toga, zaboga!
Da se najzad napije žedna njiva,
Da na času crtanja dud bude žut,
Gost da se usluži lijepom riječi i šakom
šljiva,
Da se šumski žitelji udome, sunce da skrati
put.

Jesen je da Javor i Golija ogole,
I da se primijeti, onako iz prve ruke,
Da planine jedna drugu vjetrom maze
I tako se potajno paze i vole
Uz nježne šumske SMS poruke.

Redžep Nurović

Razgovor o pjesmi:

O kojem godišnjem dobu pjeva pjesnik u ovoj pjesmi?
Od koga susjedi uče da spremaju zimnicu?
Zašto se zimnica spremi u jesen?
Osim knjiga, šta đaci najčešće nose u svojim đačkim torbama?
Kada se usevi siju u tvome kraju?
Znaš li šta sve ratari siju u jesen?
Koje voće i povrće uspijeva u tvome kraju?
Pjesnik kaže: *Jesen je da Javor i Golija ogole*,
zašto su riječi **Javor i Golija** napisane velikim početnim slovom?
Znaš li gdje se nalaze planine **Javor i Golija**?
Kako se planine došaptavaju jedna sa drugom, šta kaže pjesnik?
Kako izgledaju šume u jesen?
Kako izgleda tvoja bašča u jesen?

Zadatak:

Napiši priču za domaći zadatak: Jesen u mojoj bašči.

Kako je otišlo ljeto

Najprije je jutro počelo stizati kasno.

Rosa je dugo blistala na travi.

Zelena polja kukuruza brzo su dobijala sivu boju.

Ništa nije bilo kao prije.

A kad šume počeše rumenjeti i žutjeti, gačci zagrajaše na sav glas u šipražju:

- Odlazi ljeto! Odlazi ljeto!

- E, baš ne odlazim! - odvratи im ljeto. - Niste valjda poželjeli što prije da odem?

- Ni govora! Ni govora! - začavrljaše gačci. - Najbolje bi bilo da zauvijek ostaneš. Ali...

- Šta "ali"?! Šta tu ima "ali"? Ostajem još i gotovo!

Proteklo je zatim još mnogo dana, jutro je još kasnije stizalo, rosa sve duže blistala na travi poslije izlaska sunca, posivjela uveliko kukuruzna polja, šume dobro porumjenele...

Gačci lete u velikom jatu pod samim suncem i čevrljaju na sav glas:

- Odlazi ljeto! Odlazi ljeto!

- Ne odlazim! Ne odlazim! - ljuti se ljeto. - Šta ste vi, čavrljavci, navalili da što prije odem?

Ostajem sve dok ne ocvjetaju posljednji makovi u livadama.

Porumjenele su, pozlatile se sve šume i šumarci, noći postale zvjezdane i hladne, ocvjetaste i uvenuše i posljednji makovi u livadama, uvenuše dobro kukuruzi, samo se još bundeve u njima zlate, a gačci opet lete pod samim suncem u velikom jatu nad kukuruzištima i čavrljaju na sav glas:

- Odlazi ljeto! Odlazi ljeto!

- Sad zaista odlazim! - kaže ljeto. - Neka vam je sretna još jedna zlatna i rumena jesen!

- Sretan put! Sretan put! - dovikuju gačci.

Ljeto ih više nije čulo. Uveliko je odmicalo prema plavim prostranstvima osunčanim srebrnom stazom...

Ešref Berbić

Razgovor o tekstu:

O čemu se se govori u uovoј priči?

Zašto se ljeto opire odlasku?

Po čemu vidimo da ljeto zaista odlazi?

Kako se smjenjuju godišnja doba?

Po kojim bojama prepoznajemo godišnja doba?

Objasni rečenicu: *Jutro je počelo stizati kasno?*

Šta je prosta rečenica? Iz čega se sastoji?
Šta su proširene, a šta složene rečenice?
Koliko si cjelina uočio u ovoj priči?
U čemu se razlikuju ove tri slike?
Šta se događa sa slikama promjenom vremena?

Zadatak:

Pričajte priču po ulogama. Jedan dječak neka bude pripovjedač,
drugi neka bude gačac, a treći ljeto.

Prikaži ove tri slike vodenim bojama.

Izgovor i pisanje IJE i JE

Napiši u svoju radnu svesku sljedeće rečenice:

Snijeg se otopio.
Puhaao je jak **vjetar**.
Ptice su se **raspjevale**.
Sa grane je palo ptičje **gnijezdo**.
Ptice su **oblijetale** oko strehe.
On se **razbjesnio**.
Trčao je za **djedom**.
Riječi su me obradovale.

Zadatak:

Napiši deset riječi u kojima će biti **IJE** i **JE**.

ije

je

cvijet
svijeća
rijeka
tijelo
cijev

cvjetić
svjećica
rječica
tjelašce
cjevčica

Krila

Kad bih ja imao krila
Odleleo bih čak do Nila
I malo gnjavio krokodila.
Na glavi bih mu,
Na primer,
Jahao
I ispred nosa papirom mahao,
Za uši bih ga vukao...stezao...
Za rep mu plavu mašnu privezao
I čuda radio svakojaka,
Što ne sme niko od dečaka.

Kad bih ja imao krila,
To bi smejurija prava bila:
Odleleo bih do prvog čoška
I uplašio jednog Boška,
Odleleo bih do prvog mosta...
I dosta!
E nije dosta!
Odleleo bih do prvog sprata
I bio veći nego tata!
Tek sada je dosta!

Miroslav Antić

Razgovor o pjesmi:

Kako si doživio ovu pjesmu?
Da li znaš gdje se nalazi rijeka Nil?
Šta bi ti uradio kad bi imao krila?
Da li bi ti, kao ovaj dječak, odletio na rijeku Nil?
Šta je smiješno u željama ovog dječaka?
Šta je najsmješnije u ovoj pjesmi?
Je li ovaj dječak šaljivdžija ili, pomalo, čudak?
Koju bi želju najviše volio da ostvariš?

Zadatak:

Pronađi riječi u ovoj pjesmi gdje se izgovara glas h i prepiši ih u svoju radnu svesku.

Objašnjenje:

Pjesnik M. Antić piše ekavskim izgovorom. Zato u ovoj pjesmi, umjesto **je**, **ije** stoji **e**. Podvuci te riječi i zapiši ih u svoju radnu svesku. Uz pomoć nastavnika objasni gdje se govori **ekavski**, a gdje **ijekavski**. Koji narodi govore **ijekavskim narečjem**, a koji **ekavskim**?

Ljudi koji su grlili voćke

U ranijoj Indiji, kada su prinčevi ratnici vladali zemljom, živjela je jedna djevojka koja je voljela voćke. Njeno ime bilo je Amrita. Ona je živjela u jednom siromašnom selu u kući od blata, pored jedne velike pustinje. Negdje, van sela, nalazila se jedna šuma...

Svakog dana je Amrita trčala u šumu sa svojom dugačkom (talasastom) kikom kose koja se njihala iza nje. Kada je pronašla voćku koja joj se dopala, prgrlila ju je svojim rukama.

- O voćko, ti si toliko visoka i tvoje je lišće toliko zeleno - uzviknula je ona. - Kako ćemo živjeti bez tebe?

Amrita je znala da joj voćke čine hladovinu i štite je užarenih sunčevih zraka. I kada su voćke porasle, imala je da pije vode koliko je htjela. Prije nego je napustila šumu, Amrita je napustila svoju odabranu voćku. Dok se udaljavala, obratila joj se šapućući:

- O voćko, koliko god budeš puta uznemirena, ja ću te štititi.

I voćka joj je uzvratila zahvalnost jednim treptajem lišća.

Jednoga dana, neposredno pred monsunske kiše, jedna velika oluja oblaka i pijeska izbila je iz pustinje. Na tren, nebo se zamračilo kao da je noć. Grom je parao nebo, a vjetar je ljalao voćke dok je Amrita hitala prema svojoj kući. Iznutra je mogla da čuje pijesak koji je udarao po prozorima. Nakon što je oluja prestala, cijelo mjesto je bilo prekriveno pijeskom, Amritina odjeća, njena kosa, čak i njena hrana.

Ali ona se spasila, a takođe i njeno selo, jer voćke su štile od probaja pješčane oluje.

Amrita je porasla, a zajedno sa njom i ljubav prema voćkama. Ubrzo je ona imala svoju djecu koju je jednog dana povela sa sobom u šumu.

- Ovo su vaša braća i sestre - kazala je ona njima - One nam prave hlad od užarenog sunca. Čuvaju nas od izluđujućih pješčanih oluja. Kazuju nam gdje možemo naći vodu za piće - nastavi ona.

Potom, Amrita je naučila djecu da grle voćke, onako kako je ona radila...

Maharadžah, veliki i moćni vladalac je odlučio da posječe šumu, jer je ona bila smetnja za njegove planove.

U zoru Amrita je primijetila grupu ljudi opremljenih velikim i teškim sjekirama. Oni su se uputili u pravcu šume.

- Nemojte da sječete ove voćke! - viknula je ona i popela se na vrh svoje voćke.

- Vrati se nazad! - viknuo je glavni drvosječa.

- Molim te ostavi moju voćku, - kazala je Amrita; - Iskomadajte mene umjesto nje.

Ona je zagrlila voćku svom svojom snagom. Drvosječa ju je odstranio i zamahnuo je svojom sjekirom.

Kada su se svi seljani udružili sa Amritom grleći voćke, šuma je bila spašena.

Prošlo je mnogo godina od tada. Ali dosta ljudi kazuje da i dalje Amrita dolazi u šumu i grli voćke.

- O voćke - šapuće ona - vi ste toliko visoke i vaše lišće toliko zeleno, kako ćemo živjeti bez vas?

Amrita je znala da voćke daju ljudima hlad i štite ih od užarenih sunčevih zraka.
Voćke štite ljude od pješčanih oluja pustinje. Tamo gdje raste voće ima vode i povoljno je mjesto da žive ljudi.

Indijska narodna priča

Razgovor o tekstu:

Amrita i stotinu drugih seljana žrtvovali su svoj život u odbrani šume, približno prije tri vijeka. Indijska vlada je radi podsjećanja na njihovu žrtvu proglašila selo Radžastan kao prvi nacionalni memorijal Indije. Danas, indijski narod nastavlja borbu za očuvanje svoje životne sredine.

Zašto je Amrita nastojala da zaštiti šumu?

Zbog čega je Amrita voljela šumu?

Kako se Amrita osjećala kada su ljudi došli da posjeku drveće?

Da li je Amritu bilo strah da brani drveće od ljudi?

Kako su Amrita i njeni seljani branili drveće?

Zašto je to bila uspješna strategija?

Kako se osjećala Amrita dok je zagrljajem štitila voćku?

Da li je Amrita osjećala život voćke?

Da li ljudi mogu da žive bez drveća?

Šta čine ljudi u vašem mjestu da bi pomogli očuvanju okoline?

Zadatak:

Odredi na geografskoj karti gdje se nalazi Indija.

Posadi jednu voćku i pazi na nju.

Razgovaraj u odjeljenju zašto su voćke važne za život ljudi.

Opiši u svoju svesku kako se može pomoći zajednici u kojoj živiš.

Pričaj sa drugovima o značaju drveća za vašu zajednicu.

Zaključite:

"Bez ovih voćki mi ne možemo da preživimo", kaže Amrita. Dopišite izostavljene riječi u rečenicama:

Bez.....mi ne možemo da preživimo.

Bez.....zajednica ne može da prezivi.

Bez.....mjesto ne može da prezivi.

Bez.....zemlja ne može da prezivi.

Tolerancija

Ljude koji su tolerantni krase mnoge lijepе osobine. Tolerantan je onaj čovjek koji razumije i prihvata da drugi ljudi mogu da budu drugačiji od njega. Da bi jedan čovjek bio tolerantan mora imati povjerenja i ljubavi prema ljudima. Svi ljudi moraju biti svjesni da treba da pomažu jedni druge i da žive u slozi. Biti tolerantan, u isto vrijeme, ne znači prihvpati nepravdu.

Razgovor:

Naučite šta je to tolerancija.

Diskutujte u odjeljenju o međusobnoj toleranciji.

Kako najbolje možete riješiti problem sukoba i različitih mišljenja u svojoj sredini?

Razgovarajte sa svojim učiteljem o toleranciji.

Njegujte kulturu tolerancije.

Upamtite:

Tolerancija je kad se igram sa svom djecom svijeta.

Tolerancija je kad upoznajem običaje i kulturu drugih naroda.

Tolerancija je kada druga djeca znaju običaje moga naroda.

Zapamtite da je:

Druga srijeda oktobra - Međunarodni dan zaštite prirode.

16. novembar - Međunarodni dan tolerancije.

5. jun - Svjetski dan okoline.

7. april - Svjetski dan zdravstva.

20. septembar - Međunarodni dan mira.

Svjetu se ne može ugoditi

Neki čovjek idući iz varoši kući jahao na magarcu, a njegov sin, momčić od desetak-petnaest godina, išao pored njega pješice. Susrete ih jedan čovjek, pa reče:

- To nije pravo, brate, da ti jašeš, a dijete da ide pješice; tvoje su noge jače od njegovije.

Onda otac sjaše s magarca a posadi sina na nj. Malo dalje sretne ih drugi čovjek pa reče:

- To nije lijepo, momče, da ti jašeš, a otac da ti ide pješice, tvoje su noge mlađe.

Onda uzjašu obojica i pođu tako malo, ali ih sretne treći čovjek, pa reče:

- Kakva je to budalaština: dva matora magarca na jednoj slaboj životinji!

Pravo bi bilo da čovjek uzme batinu, pa da vas obojicu šćera.

Onda sjašu obojica i pođu pješice, otac s jedne strane, sin s druge, a magarac u sredini.

Sretne ih četvrti čovjek, pa reče:

- Ali ste vi čudna tri druga! Zar nije dosta da dvojica idu pješice? Ne bi li lakše bilo da jedan od vas jaše?

Onda otac reče sinu:

- Mi smo obojica svakojako jahali na magarcu, sad valja da magarac jaše na nama; - pak onda obale magarca na zemlju, te mu jedan sveže porednje noge, a drugi stražnje, pa ga onda uzmu na kolac među se, i tako ga ponesu. A kad se ljudi koji su ih sretali i stizali stanu sad još većma smijati i čuditi, onda otac ujedanput bacivši magarca na zemlju i počevši ga driješiti, poviće:

- Ta onaj je svaki čovjek luđi od ovog magarca koji hoće svemu svijetu da ugodi. Ja ћu s mojim magarcem da činim kako sam i najprije po mojoj volji činio, a ljudi neka govore šta im drago.

Pa onda uzjaše na magarca, a sin pored njega pješice; i tako otidu kući.

Narodna priča

Razgovor o priči:

O čemu se govori u ovoj šaljivoj priči?

Šta prolaznici zamjeraju ocu, a šta sinu?

Kako su otac i sin postupili na zamjerke prolaznika?

Zašto su izišli smiješni?

Koji je događaj u priči najsmešniji?

O čemu otac i sin vode računa?

Šta su na kraju shvatili?

Kako bi ti postupio da si na putu sreto staricu koja ne može da hoda?

Ko bi tada trebao da jaše na magarcu?

Zadatak:

Zapiši u svoju svesku neku smiješnu priču iz tvog kraja.

Narodne mudrosti:

I pare i jare i opet mu malo.

S tuđeg ata posred blata.

Ne muti vodu koju pijes.

Baci dobro u vodu, isplivaće.

Tvrdica

Neki tvrdica krenuo po noći na put. Kad je odmakao od kuće dva sata, nešto mu na um padne, pa se vrati kući. Kad dođe kući upita ga žena u čudu:

- Otkud ti, čovječe, što si se vratio?
 - Zaboravih ti kazati - odgovori joj on - da utrneš svijeću.
- Ostala je iza mene goreći.
- A kako ti ne bi žao opanaka? Poderao si ih koliko vrijedi deset svijeća!
 - E, skinuo sam ja opanke, pa ih nosim pod pazuhom!

Bošnjačka narodna anegdota

Razgovor o anegdoti:

Šta je anegdota?
Odredi šta je u ovoj anegdoti šaljivo?
Zbog čega se vratio čovjek kući?
Zašto je nosio opanke pod pazuhom?
Znaš li neku anegdotu ili kraću šalu o nekoj ličnosti iz tvog kraja?

Narodne mudrosti:

Zrno po zrnu pogača, dukat po dukat palača.
Lijep uzgoj mnogu mahana pokrije.
Gdje vidiš da izbjiga dim, vatru je.
Kad plamen izbije, mučno je kuću spasiti.
Što se brzo zapali, brzo se i utrne.

Rastanak

Led je okivao vode.

Snijeg je zagospodario prostorima i sunce više nije izlazilo da se pokaže i razbijje oblake.

Odavno su krenula na jug jata divljih pataka. Njihov je cilj bio: doći do voda iz koji ne bije dah leda, gdje duva topal vjetar i šušti trska pod kojom postoji bezbrojni zakloni, mirni i sigurni.

Posljednje je krenulo na put jato u kome se nalazila i Bjelovrata, patka još mala i radozvana. To je bio njen drugi let i nije se bojala dalekih puteva. Čak se radovala promjeni i posljednjih nekoliko dana prije polaska bila je nestreljiva, jer je vođa patak dugo i opširno pričao o krajevima u koje ih vodi, o ljepoti jezera koje je, po njegovim riječima, bilo najljepše na svijetu i za koje su znali samo on i nekoliko njegovih starih prijatelja.

Jato je letjelo iznad Evrope i spuštao se pred noć na vode rijeka koje još nije bio okovao led. Bjelovrata je bila zadovoljna putovanjem i sanjala je samo o obećanom jezeru i ljepotama koje ih tamo čekaju. Ali jednom kad se jato spuštao na noćište, odjeknu nekoliko punjeva sa zemlje i Bjelovrata osjeti da je pogođena. Zaglavinja i poče da pada u dubinu.

- Smrt - pomisli. - Moj put je završen.

Pala je na led pored obale, uz samu ivicu. U posljednjem času vidjela je kako se preplašeno jato povilo i odjurilo koritom rijeke.

Čula je odmah iza toga kako na obali laje pas i kako negdje blizu šumi voda. Znala je da je traže i priljubila se očajnički uz obalu da bi ostala neprimijećena. Dugo i nepomično ležala je tako, a mrak se spuštao nad rijekom. Počeo je da pada snijeg. Pas je prestao da laje i svuda uokolo zavladala je tišina. Znala je da joj više ne prijeti opasnost i pokušala da se pokrene. Ali je odmah osjetila strašan bol u tijelu i vrtoglavicu.

- Gotovo - pomislila je još jednom. - Ostala sam sama, bespomoćna i ovdje će biti moj grob.

A snijeg je padao, padao. Osjećala je na sebi težinu bijelog pokrovca i shvatila je da će je taj snijeg, ako nastavi da pada, potpuno zatrpati. Nije više imala snage da se pokrene i nije ni pokušavala da se pokrene, pomirena sa onim što je postalo neizbjježno. Niko joj više neće priteći u pomoć. Uzalud bi bilo da više. Jato je odletjelo, jato se više neće vratiti.

Ali gle, šta je to sad? Čuje sasvim jasno dozivanje. I šum krila. Ona poznaje taj glas, glas svoje prijateljice, s kojom je provjela djetinjstvo i od koje se nije odvajala od polaska jata.

Javi se obradovana i ozarena nadom. I odmah zatim odletjela je njena prijateljica i usklknula:

- Živa si! Živa.

- Živa sam, ali ranjena. Moj put je završen.

- Ne, nemoj tako govoriti. Ti možeš ozdraviti. Ostaću pored tebe dok ne ozdraviš. Ne mogu da te ostavim i neću da te ostavim.

- Ti mi ne možeš pomoći, znam da mi ne možeš pomoći. Ali sam sretna što imam takvog prijatelja. Što se nijesam prevarila u tebe. Gdje je jato? Odletjelo?

- Odletjelo... Ali ja nisam mogla da odletim, vratila sam se da te potražim. Da ti

pomognem ako je pomoć moguća.

- Hvala ti, draga - rekla je ganuto Bjelovrata. Neću moći da ti se odužim za ovo. Moji časovi su odbrojani.

- Ne smiješ da kloneš. Ja će biti pored tebe. Hraniću te, njegovati i onda ćemo zajedno poletjeti na jug.

Bjelovrata nije odgovorila. Ona je najednom osjetila da je obuzima nešto kao drijemež i pred očima je počela da se razvlači magla. Onda je odnekud iskršlo prekrasno jezero po kome su se igrale ribe i plovile mnogobrojne patke. I ona je bila među njima i lovila mušice koje su letjele nad vodom. Čitava jata mušica...

Zatim je nestalo svega i pred njenim očima se sklopio mrak.

Njena priateljica je shvatila da dolazi kraj. Vidjela je kako se glava Bjelovrate polako opustila i pala na snijeg. Uzalud je pokušavala da je dozove.

Snijeg je padao. Sve jače, jače. I negdje je šumila voda.

Dugo je plakala rastužena patka koja je neočekivano izgubila najbolju prijateljicu i nije osjećala ništa osim tuge.

Ahmet Hromadžić

Razgovor o priči:

Pročitaj ovu priču i kratak sadržaj upiši u svoju radnu svesku.

Diskutuj o prijateljstvu iskazanom u ovoj priči.

Pronađi deset imenica u ovoj priči i kaži šta one znače.

Zašto je ime patke Bjelovrata napisano sa velikim početnim slovom?

Koje se riječi pišu velikim početnim slovima?

Šta označavaju vlastite imenice?

Napiši pet rečenica i podvuci riječi koje označavaju vlastite imenice.

Upravni govor:

Bjelovrata je rekla: "Moj put je završen".

Patka je rekla Bjelovratoj: " Ne smiješ da kloneš".

Da li su riječi Bjelovrate navedene tačno onako kako su izgovorene?

Tuđe riječi napisane tačno onako kako ih je neko izgovorio
nazivaju se **upravni govor**.

Tuđe riječi možemo napisati i drugačije, ali one tada nisu
u službi upravnog govora.

Bjelovrata je rekla da je njen put završen.

Patka je rekla Bjelovratoj da ne smije da klone.

Uspavanka

Hvata akšam obalama,
Vrbe radno ruho svlače,
Dok se sunce, vrdolama,
U jezerskoj vodi plače.

A do vode, u šipražju,
Koje tajne staze skriva,
Tri patuljka drže stražu
A srna im snove sniva.

I šapuću: - sunce, rode,
Ne prskaj se, ne zviždući,
Ako srni sanak ode
Voljni smo te plaho tući!

Ali sunce dozva cvrčka
I naruči uspavanku,
Pa nastavi da se brčka
I skakuće po proplanku!

Refik Ličina

Razgovor o pjesmi:

Znaš li šta je uspavanka?

Poslije pročitane pjesme pokušaj da opišeš veče.

Kako razumiješ stihove: "Hvata akšam obalama, / vrbe radno ruho svlače"?

Pjesnik je pomoću više slika dočarao veče. To u nama izaziva osjećanje ljepote i radosti. Kako je to postigao?

Objasni, uz pomoć nastavnika, šta su to pjesničke slike?

Kako si doživio ove pjesničke slike?

Objasni šta znače riječi: akšam, ruho, vrdolama, šipražje, plaho, proplanak, brčka...

Pitanja

Pitah tatu jednog dana:

- Šta u vodi riba radi?

Plaši li se ribolovca

I da li se boji gladi?

Kad je vani mnogo hladno,

I kad kiše rominjaju,

Da l' ribe od zime drhite,

Gdje se one tad sklanjaju?

Da li riba ima kuću?

Gdje li ona noću noći?

S kim se igra preko dana?

Da l' je ikad boli glava?

Avdija Kajević

Zadatak:

Nauči napamet ovu lijepu pjesmu.

Analiziraj je i svoje mišljenje uporedi sa mišljenjem ostalih đaka u odeljenju.

Pitanja:

Koji pravopisni znak primećuješ na kraju stihova
u ovoj pjesmi?

Na kraju kojih rečenica se piše znak pitanja?

Šta su to upitne rečenice?

Napiši deset upitnih rečenica u svoju radnu svesku.

Ličina

U jednom gradu živio jedan bogat čovjek i imao od djece samo jednog sina.

Kad je poostario i kad je vidio da će na brzo umrijeti, uvede sina u jednu sobu, u kojoj bijaše njegovo blago, i to sve sami dukati u čupovima i reče:

- Moj sinko, to će ti blago ostaviti iza sebe, a eto vidiš da ga ima dosta. Ako budeš štedio i po malo trošio, moći će ga biti i tvojoj djeci.

Onda ga uvede u drugu sobu, u kojoj bijaše ispravit direk i na njemu gotova ličina, pa reče:

- Evo, vidiš li onaj direk i onu ličinu; ako ne budeš štedio, već potrošio ono sve blago, ti se objesi, a nemoj prositi, krasti ni otimati!

Malo zatim otac umre, a njegov sin zaboravi očin savjet, pa počne nemilice trošiti i rasipati, dok nije sve blago potrošio. Kad već nije imao za što ni ručati, pokaje se i rekne sam sebi:

- Eh, majko moja, da mi je sad ono očino blago, kako bih ga znao čuvati!

Razmišljajući tako o svojoj bijedi i nevolji, pane mu na um onaj očin savjet i on odluči da se objesi.

Došavši u onu sobu, gdje su vešala bila, priđe njima, te natače ličinu na vrat i htjede da je pritegne, ali se sad nagne taj direk, na što dukati posuše iz njega.

On se oveseli, pa pokupi dukate u tvrdoj nakani da će odsele štedeti i po malo trošiti.

Narodna priča

Razgovor o priči:

O čemu se govori u ovoj priči?

Šta je otac pokazao sinu i šta mu je rekao?

Da li je sin poslušao savjete svoga oca?

Zašto je otac upozorio sina da štedi?

Čega se sjetio sin kad je potrošio sav novac?

Da li je sin poslušao drugi očev savjet?

Kako ga je otac za to nagradio?

Da je sin prosio, krao i otimao, da li bi pronašao skriveno blago?

Kakvi su ljudi koji mnogo troše, a ne zarađuju?

Nepoznate riječi:

ličina - konopac, uže od like

lika - tanak sloj drveta koji se odcijepi pa se njime pletu korpe

ispraviti - uspravan

osele - od sada

Svud je kiša, svud je blato

Svud je kiša, svud je blato,
U Akovu moje zlato;

Ja ču kišu presušiti,
Moje drago poljubiti.

- Moje zlato, kad me voliš,
Što mi prozor ne otvoriš?

- Ja bih tebi otvorila,
Kad bi majka dozvolila!

Narodna lirska pjesma

SVUD JE KI - ŠA SVUD JE BLA - TO U A - KO - VU MO - JE ZLA - TO
F C G C G7 D7
SVUD JE KI - ŠA SVUD JE BLA - TO U A - KO - VU MO - JE ZLA -
G
TO

Razgovor o pjesmi:

Nauči ovu pjesmu napamet.
Neka ti je neko otpjeva, a zatim je i ti otpjevaj.
Koji je to grad Akova?
Šta znači stih: "U Akovu moje zlato"?

Šta je tekst?

Svako djelo, pjesma, priča, bajka basna, zove se tekst.

Tekst može biti napisan u prozi i stihu.
Prozom su obično napisane: priče, bajke, basne,
a stihom su napisane pjesme.

Sandžački pejzaži

Vrela je ova
Sandžačka zemlja
Dok je dotičem
Dlanovima.

Gusta je trava
Što je prstima grlim
pokošenu.

Stara je majka moja
Što me rodi,
A sa mnom
I pjesme ove.

Enver Muratović - Enisin

Pitanja i zadaci:

Objasni kakva je po osjećanju ova pjesma.

Šta znači riječ **pejzaž**?

Kako razumiješ stih: "Vrela je ova sandžačka zemlja"?

Kako razumiješ naslov "**Sandžački pejzaž**"?

Napiši u svoju radnu svesku sastav na temu: **Moj zavičaj**.

Mjesto za jabuku

Svadio se svijet ko je u voćarstvu najveštiji. Jedni vele Latin, drugi vele Grk a treći, opet, vele Bošnjak.

Dojadila caru svađa, pa prizove k sebi ovu trojicu i rekne im:

- Ukrvi se svijet oko vašeg umijeća. Evo vam po jedna sadnica jabuke. Hajte i po svojoj volji mjesto sadnje proberite. Pozvaću vas za godinu dana i ko bude pravo mjesto odabrao taj je i najbolji.

Helem, brzo prošla godinica, okupi ih car uz sebe i upita:

- Dela, kazujte mi gdje ste svoje mifke posadili?
- Ja sam - veli Latin - svoju sadnicu u carevom vrtu posadio. Da car ima na čem lijepom oči odmoriti.
- Dobro mjesto - reče car.
- Ja sam Presvjetli - reče Grk - moju sadnicu hramu darivao. Domu Božjem da ugodim.
- Ti si još bolje mjesto odabrali - pohvali ga car. A ti, Bošnjane?
- Ja sam svoju, Gospodaru, - veli Bošnjak - uz samotan drum privio. Da se putnik namjernik pod njenim hladom odmori i da plodom njenim žeđ svoju utoli.
- Međer, ti si voćar najveštiji - reče car. - I ja bih jabuku uz put posadio...

Bošnjačka narodna priča

Razgovor o priči:

Objasni o čemu se govori u ovoj priči.

Ko u priči vodi razgovor sa carem?

Šta je caru dojadilo?

Zašto je car pozvao Latina, Grka i Bošnjaka?

Šta je car dao trojici voćara?

Zašto je car rekao da je Bošnjak najbolji voćar?

Zadatak:

Napiši priču o jednom drvetu u svojoj bašći.

Ječam žnjela za gorom djevojka

Ječam žnjela za gorom djevojka,
Ječam žnjela, ječmu govorila:
"Oj ječmene, najranje sjeme,
Ja te žnjela, a ja te ne jela,
Svatovski te konji pozobali,
Ili moji ili brata moga,
Prije moji nego brata moga,
Starija sam za godinu dana,
Pa mi momci kucaju na pendžer,
S jabukama i zlatnim prstenjem,
Traže ruku, traže da me ljube."

Lirska narodna pjesma

Razgovor o pjesmi:

O čemu se govorи u ovoј pjesmi?
U koju grupу pjesama spada ova pjesma?
Šta su to žetelačke pjesme?
Zašto djevojka požnjeveni ječam ne želi da jede?
Čemu se nada? Zašto kaže: "**Svatovski te konji pozobali**"?
Zašto ona želi da konji njenih svatova pozoblju ječam
nego svatovi njenog brata?

Zadatak:

Pitaj staru nanu kako su nekada izgledali svatovi.
Zapiši neke običaje u vezi sa nekadašnjom svadbom u tvom kraju.

Navalite, mobo moja!

Navalite, mobo moja,
Navalio dan!

Navalio tamni oblak
Preko planine!

Meće šimšik od Debelja
Pa do Gradine!

Navališe žnjetarice
Baš k'o vavlice.

Ugrabiše, prije kiše,
Njivu pšenice.

Lirska narodna pjesma

Nepoznate riječi:

moba - ljudi koji pomažu na njivi

meće - gađa, sijeva

šimšik - munja

Debelja - ime brda

Gradina - ime brda

vavlica - vrijednica, rukatrica

Pitanja:

Kako ti se svidjela ova pjesma?

Znaš li još neku pjesmu o mobi?

Da li u tvom kraju ima moba?

Zadatak:

Napiši u svoju svesku sastav na temu mobe.

Luckasta pjesma

Mama,
Htio bih da postanem srebro!

Sine,
Bojim se, hladno bi ti bilo!

Mama,
Htio bih da postanem voda!

Sine,
Bojim se, hladno bi ti bilo!

Mama,
Htio bih da sam tvoj đerdan od zlata!

Možeš,
Sklopi mi samo ruke oko vrata!

Federiko Garsija Lorka

Razgovor o pjesmi:

Ko u ovoj pjesmi vodi razgovor?
Koliko želja ima dječak u ovoj pjesmi?
Koliko želja majka ne odobrava sinu u ovoj pjesmi?
Zašto majka treću želju odobrava sinu?
Čega je izraz treća želja za sina, a čega za majku?
Ima li što vrijednije u svijetu od roditeljske ljubavi ?
Koji se pravopisni znak piše na kraju uzvične rečenice?
Šta su to uzvične rečenice?

Zadatak:

Napiši u svoju svesku jedan razgovor sa majkom.

Upamti:

Dijalog je razgovor između dvije osobe.
Rečenica u kojoj se nešto posebno ističe zove se **uzvična rečenica**.

OD SNIJEGA SVE SE BIJELI

cuk je hora.

*Od snijega sve se bijeli,
i vrapci bi nešto jeli.*

B. Džogović

Prisluškivanje

Pucketka peć k'o da kaže:
Moja su njedra sva od žari.
Kraj sebe Lejla odjeću slaže,
I sad će ona da sanjari.

Igraju šare svud po podu,
Napolju mjesec: uštak puni
S tamnoga neba, u svom hodu,
Na srebren snijeg zlato kruni.

"Zašto ne spavaš"- majka pita
"Vrijeme je, eto, devet kuca,
Ta to se samo mjesec skita
Po dnevnom tragu zlatnog sunca."

A Lejla šuti, u noć gleda,
Pa kad je majka rukom tače,
Ona prošapta sva blijeda:
"Čuj, mama, negdje maca plače!"

Šukrija Pandžo

Pitanja:

O kojem godišnjem dobu pjesnik govori u ovoj pjesmi?
Zašto pjesnik kaže da peć govori?
Zašto pjesnik kaže da peć ima njedra?
Čiju osobinu je pjesnik pripisao peći?
Da li je majka zabrinuta što Lejla ne spava?
Zašto Lejla žali macu koja se nalazi vani?
Kako je vrijeme napolju?
Zašto je Lejla rekla mami da maca plače?
Koje osjećanje je maca probudila kod Lejle?

Zadatak:

Opiši jedno svoje sanjarenje.

Nepoznate riječi:

uštak - pun mjesec

Maca Papučarka

U Malom Selu su male kuće i u svakoj kući ima djece. Obućena su u šarene košuljice i obuvena u crvene i plave papuče. To selo je lijepo uređeno. Sve kuće su bijele, svi krovovi na kućama crveni, svi prozori imaju zelene kapke, dvorišta su pometena, a cesta je ravnna.

Sve je u najlepšem redu, samo su djeca neuredna. Uveče, prije nego što legnu da spavaju, nikada za sobom ne ostave papuče u redu. Sutradan ih traže pod stolom, iza peći, na stepenicama, u kolicima, među drvima, u džepu očevog kaputa i posle dugog traženja nađu jednu papuču u kuhinji, drugu u sobi.

A jednog jutra, kad su već u svim kućama u Malom Selu kuvali doručak i kad su se djeca probudila, Janezek je uzalud tražio svoje papuče.

- Mama, gdje su moje papuče? - upita.
- Ako ih nijesi sinoć ostavio na mjesto, odnijela ti ih je maca - odgovori mama.
- Mama, gdje su moje papuče? - vikala je Špelca u susjednoj kući.
- Ako ih nijesi sinoć ostavila na mjesto, odnijela ih je maca - odgovori mama.
- Mama, gdje su moje papuče? - upita Tine u trećoj kući.
- Maca ih je odnijela, zato što ih nikad ne ostaviš na mjesto - odgovori mu mama.
- Mama, gdje su moje papuče? - upita Tonka, a mama joj odgovori:
- Maca ih je odnijela.

U cijelom selu je mirisalo na slatku kahvu i djeca su bila gladna. Posijedala su za sto onako bosa. Napila su se slatke tople kahve, a onda je Janezek stao na kućni prag i povikao preko ceste:

- Špelca, dođi meni!

Špelca je odmah dotrčala na prag i rekla:

- Voljela bih da ti dođem, ali ne mogu. Maca mi je odnijela papuče. Dođi ti meni!
- Ne mogu - odgovori Janezek. - Maca mi je odnijela papuče.
- Tine, - vikali su Janezek i Špelca - dođi nam!

Tine je odmah istrčao na kućni prag i odgovorio:

- Maca mi je odnijela papuče.

I Tonka je izišla bosa na kućni prag. I njoj je maca odnijela papuče.

U svim kućama su otvarali vrata i sva su djeca izišla bosa na prag.

- Maca mi je odnijela papuče! - vikala su jedno drugome.

Premeštali su se s nogu na nogu jer im je bilo hladno. A onda je zasijalo sunce i djeci je postalo toplo. Bosa i u šarenim košuljicama izišla su na ulicu. Pitali su se:

- Kuda je maca odnijela naše papuče?
 - Hajde da tražimo macinu kuću! - rekao je Jurček i djeca su pošla.
- Skrenula su s ceste i išli po rosnoj travi, došli do šume i išli dalje, sve dalje. Išli su po mahovini, slušali ptičju pjesmu i pretraživali grmlje da nađu macinu kuću.

Usred šume su ugledali bijelu kućicu sa crvenim krovom. Prozori su bili puni cvijeća, a na vratima je bio natpis: "Maca Papučarka".

Maca je čula djecu i otvorila vrata.

- Draga djeco, šta tražite?
- Papuče! - molila su djeca.

Pozvala ih je sve u kućicu. U kućici su bile police i na policama plave i crvene papuče. Kakav je red bio u kući! Djeca su učutala.

- Neka svako uzme svoje papuče! - rekla je Maca Papučarka.

Ali to nije bilo lako. Papuče su bile očišćene i zakrpljene. Sva otkinuta dugmad bila su prišivena. Djeca su ih jedva poznala.

A Bobek, najmanji od djece, nije našao svoje papuče. Sva djeca su bila već obuvena dok ih je on neprestano tražio.

- Ako ne nađeš papuče, moraćeš bos kući - rekla mu je Maca Papučarka. Bobeku su zeble noge i došlo mu je da zaplače. Njegove papuče su bile poderane, a na polici nije bilo poderanih papuča.

Djeca su već odlazila iz kućice i Bobeku je bilo sve hladnije, a Maca Papučarka mu je rekla:

- Ići ćeš kući bos.
- Prehladiću se - rekao je Bobek i Maca se sažalila na njega.
- Najneuredniji si, ali si najmanji i možda bi se zbilja prehladio kad bi išao bos - rekla je i odmah mu donijela papuče. Bile su zakrpljene i čiste. Otpratila ga je do vrata.

- Kad zapadne snijeg, sašiću ti nove papuče - obećala mu je.

To su čula i druga djeca, pa su se okrenula i zamolila:

- I meni! I meni!

Maca Papučarka im je mahnula i rekla:

- I vama će sašiti!

Zatvorila je kućicu i gledala kroz prozor kako djeca u šarenim košuljicama i u crvenim i plavim papučama žure kući. Posljedni je trčao Bobek.

Danas pada snijeg i Maca Papučarka šije papuče za djecu iz Malog Sela. Podašće ih zečijom kožom da budu toplije.

Ko zna hoće li ih djeca ostaviti na mjesto kad pođu da spavaju.

Ela Peroci

Razgovor o tekstu:

Pronađi u ovoj priči upitne i uzvične rečenice. Prepiši ih u svoju radnu svesku. Zašto je Maca Papučarka napisana velikim početnim slovom? Zašto je početnim velikim slovom napisano Malo Selo? U čemu je poučnost ove priče?

Šta su uzvične, a šta upitne rečenice?

Koji pravopisni znak pišemo na kraju uzvične, a koji na kraju upitne rečenice?

Pridjevi:

U izrazima: **šarenim košuljicama, crvenim papučama, zelena trava, plavo nebo**, primjetili ste riječi **šarenim, crvenim, zelena, plava**, a njima su iskazane osobine imenice uz koju stoje.

Upamti!

Riječi koje označavaju kakvo je što, od čega je što, čije je što, zovu se **pridjevi**.

Đevojka je crne oči klela

Đevojka je vrne oči klela:
"Crne oči, da vas Bog ubije,
Sve gledaste, danas ne viđoste,
Kad mi dragi podno čoška prođe,
Podno čoška, podno dvora moga.
Nit' sam dunja da žutim za njega,
Nit' jabuka da truhnem za njega.
Nit' klas ječma da ječim za njega,
No đevojka, boljemu se nadam!"

Narodna lirska pjesma

Razgovor o pjesmi:

Šta znači kada za neku pjesmu kažemo da je **narodna pjesma**?
Ko je spjevao ove pjesme?
O kojoj stilskoj figuri je riječ u zadnja četiri stiha ove pjesme?
Šta znači izraz **narodni jezik i jezik umjetnosti**?
Zašto je đevojka klela svoje oči?
Koga je željela đevojka da vidi?
Čemu se đevojka, na kraju pjesme, nada?

Narodne mudrosti:

Na đevojačka vrata i magarac riče.
Drž se nova puta i stara prijatelja.
Brza kučka čoravu štenad rađa.
Voda sve pere, a crn obraz ne može.
Deblji mu je obraz od opaska.
Zna šta i car večera.

Zadatak:

Zapiši nekoliko izreka iz tvog kraja.

Bajka

U knjižnici je tišina. Tama. Samo s ulične svjetiljke dopire malo svjetlosti kroz uske prozore. Na policama spavaju knjige. Mnogo knjiga. Spavaju pjesme, romani, priče... Ali ko zna da li spavaju...?

Jer... nešto šuška. Na polici u kutu jedna knjiga lagano se otvara. Lahka kao paučina, najlepša bajka se iskrade iz korica.

Stala je uz prozor i pogledala na ulicu. Uskoro je izašla iz zgrade. Kako? Kuda? Ko zna? Prilazi joj skupina mladića. Bajka se zaustavlja i pita:

- Oprostite, molim vas... Da li znate koji put vodi u Snovigrad?
- Kakav Snovigrad? Kakav put? I ko si ti, ljepotice?
- Ja sam bajka. Moram stići u Snovigrad.
- Ti si bajka? Ha, ha, ha!

Nije željela da sluša njihovo cerekanje. Za renutak je bila u drugom dijelu u svijetu, u velikom i prelijepom gradu. Jutro je. Raskošne zrake sunca obasjaše ulice i luku. Na bijelim brodovima vihore se zastave. Na ulicama mnogo svijeta. Ljudi žure na posao. Djeca u školu. Bajka zaustavi nekog dječaka i upita:

- Znaš li koji put vodi u Snovigrad?
- Nikad nisam čuo za taj grad. A ko ste vi?
- Ja sam bajka. Putujem u Snovigrad.
- Bajka! Ha, ha, ha! Čujte, djecu, ova djevojka kaže da je bajka - poviće on okupljenoj dječurljiji.
- Bajka! Bajka! Kako to da si ti bajka... Kao da bajke hodaju ulicama...!
- Znači, ni vi mi ne vjerujete...

Na trenutak ona se zamisli pa ih upita:

- A šta vam je to u rukama?
- Klikeri! - odgovoriše u glas.
- Ne djeco, to su biserna zrna. Pogledajte!

Pogledajte dobro!

Djeca rastaviše dlanove. I gle čuda. Na svakom je dlanu umjesto staklene kuglice blistalo zrno bisera.

- Sad vidim da mi vjerujete i mogu ići dalje.

Snovigrad će naći jer na svijetu postoji neko ko mi vjeruje.

Tog časa divna djevojka nestade. Djeca su čula samo kako šušti svilena haljina, a zlatni pramenovi njene kose zablistaše poput sunčevih zraka iznad njih.

Fikreta Kenović-Salihović

Pitanja:

O kome se govori u ovoj priči?

U kojim pričama je sve moguće? Koje smo bajke učili ranije?

O čemu se govori u bajkama?

Šta se desilo u biblioteci?

Šta je bajka željela? Koga je pitala za **Snovigrad**?

Kako je **bajka** dokazala da ima čarobnu moć?

Gdje je **Snovigrad**? Zašto bajka traži baš taj grad?

Šta se u tom gradu može dogoditi?

Kojim drugim imenima bismo mogli da nazovemo taj grad?

Ko stanuje u takvom gradu?

Pisanje velikog slova:

Imena gradova: Sarajevo, Beograd, Novi Pazar, Rožaje, Bijelo Polje, Skoplje,

Imena država: Srbija, Bosna i Hercegovina, Engleska, Njemačka, Turska

Pripadnici naroda: Bošnjak, Srbin, Hrvat, Albanac, Rus, Rom, Mađar

Nazivi ulica i trgova: Ulica Isa-bega Ishakovića, Ulica bana Kulina, Trg kralja Tvrтka

Naziv praznika: Bajram, Božić, Prvi maj, Nova godina

Naziv nebeskih tijela: Mjesec, Sunce, Zemlja, Venera, Mars, Jupiter

Zadatak:

Upiši u svoju radnu svesku imena i prezimena drugova i drugarica, imena sela u bližoj okolini, imena rijeka, potoka, planina, česama, izvora, brda, livada, šuma...

Bostandžijina kći

Neki stari siromašni bostandžija imao kćer. Kad god bi je carević video, pitao bi je koliko ima na voću lišća; a ona opet njega koliko ima na nebu zvijezda. On je tako i zavoli.

Jednom joj oboli mati, te joj padne na um da bi htjela jesti riba. To čuo carević, kupi od nekog ribara haljine, nahnata nekoliko riba i ispeče ih. Sad je pošao da ih prodade. Šutio je uvjek, samo kad je bio blizu bostandžine kuće, zavič: "Ribe, ribe!" Čula djevojkina mati, te joj reče neka joj kupi. Ona izide i upita carevića pošto su. On joj odgovori:

- Daj da te poljubim pa evo ti ih džaba!

Djevojka ode da kaže materi što joj je carević rekao. Ona joj odgovori:

- Pa neka! Šta će ti biti ako te i poljubi.

Djevojka zovne carevića u avliju, a on je poljubi, dade joj ribe te ode svojim putem.

Drugi dan prođe carević pokraj bostana koji je djevojka čuvala.

- Koliko ima na voću lišća? - upita je on.

- A koliko ima na nebu zvijezda? - odgovori mu ona.

Sad se je ona sjetila da je on onaj ribar bio, pa joj je vrlo mučno bilo što ju je prevario.

Stoga napisala mu se osvetiti. Ode u čaršiju, kupi crnu kožicu i nekoliko praporaca; obuče se u tu kožicu sa pričvršćenim praporcima, te se sakrije u odaju gdje je on spavao.

Carević dođe te legne spavati. O ponoći skoči mu ona na prsa i probudi ga. On se prepadne i upita u strahu:

- Ili si insan ili šejtan?

- Niti sam insan niti sam šejtan - odgovori ona - već hazreti Azrail, došao sam da ti dušu uzmem.

- Nemoj, molim te - stane je on moliti - još za ciglu heftu.
Ona ga pusti, te ode. On je ujutru pri povijedao materi kako je po njega dolazio hazreti Azrail.

Poslije naniđe carević pokraj bostana, te upita djevojku:

- Pošto su ribe?

- Kako je bilo - ona će njemu - kad dođe hazreti Azrail?

Carević se sjeti da je ona to bila, te mu je vrlo mučno bilo gdje ga tako prevari, te stoga namišli da će joj se osvetiti. Ode kući, te kaže materi: "Isprosi, majko, kćer toga i toga bostandžije!"

Kad to čula njegova mati, iskupi žene: one odoše te je isprose. Djevojka je rekla da će za carevića poći samo dok se spremi. Neka pošalju po nju arabu, a ona će doći u onu sobu gdje on spava.

Ona ode u čaršiju, kupi mijeh meda, insansku libru i čatkiju.

Carević pošalje po nju arabu, ona poneće stvari sobom, te se odveze do carevićeva dvora. Uđe sama u odaju, postavi u budžak mijeh, nastavi na nj libru, a to pokrije čatkijom, priveže sa uzicom da se može micati. Kad bi ona potegnula za užicu, libra bi se uspravila; kad bi pustila, ona bi libra klimnula glavom kao čovjek.

Kad je to sve uradila, sakrije se u dolaf da carević misli da je to ona u budžaku, te je čekala da on dođe.

U sami akšam dođe carevioć u odaju, te je zatvori. Izvadi nož, te zaviče:

- Sad ćeš vidjeti!

Vrtlareva kći popusti užicu, libra klimnu.

- Kimala, ne kimala, nema ti fajde! - zaviče carević kajući se što je bajagi probode.

Ona potegne za užicu, libra se uspravi. Na to se razljuti carević, te gurnu nož u mijeh. Med poče isticati iz trbuha, a carević stane lizati.

- Uh, kako joj je krv slatka! - zaviče carević kajući se što je bajagi probode.

Spopade nož te se htjede sam ubiti, nu vrtlareva kći zaviče iz dolafa:

- Nemoj se ubiti, evo mene!

I tako se uzmu.

Narodna priča

Razgovor o priči:

Pročitaj ovu priču i kratak sadržaj upiši u svoju radnu svesku.

Kako se zovu ovakve priče? Kaži i ti neku narodnu priču, naprimjer onu "Djevojka cara nadmudrlila".

Pronađi u ovoj priči pet imenica.

Kaži šta označavaju imenice.

Rod i broj imenica:

Imenice mogu imati: muški rod, ženski rod i srednji rod

MUŠKI ROD
(taj)

ČOVJEK
šešir
pijetao

ŽENSKI ROD
(ta)

ŽENA
škola
ptica

SREDNJI ROD
(to)

DIJETE
pile
polje

Imenice mogu biti u jednini i množini:

Jednina Množina

učenik učenici
ptica ptice
lasta laste

Upamti:

Riječi koje označavaju imena ljudi, životinja, predmeta, biljaka i stvari zovu se imenice.

Zadatak:

Na odgovarajućim mjestima u tabeli upiši sljedeće riječi:

ptica, pile, breza, karanfil, sveska, ormar, tabla, Jasmin, krojač, mraz, jutro, Orhan, lav, trava, pšenica

imeni predmeta	imeni bića			imeni pojava
	ljudi	životinja	biljaka	

Rodni Sandžak

Da mi daju sve doline
Od Sinaja do Urala
I azurne sve obale -
Rodni Sandžak ne bih dala.

Da mi daju carska blaga,
Sve kraljevske bijele dvore,
Kap Merdžane ne bih dala
Od sandžačke jedne zore.

Da mi nude krunu zlatnu,
Carsku svitu i robinje,
Grumen zemlje ne bih dala
Od ponosne djedovine.

Da mi uzmu oba oka,
Vrelo srce iz njedara,
Osim vjere Allahove,
Sve za Sandžak ja bih dala.

Elifa Kriještorac

Razgovor o pjesmi:

Naučite ovu pjesmu napamet.
Napišite domaći zadatak sa temom: "**Sve ljepote Sandžaka**". Poslužite se riječima iz ove Elifine pjesme.
Koje je riječi pjesnikinja upotrijebila da izrazi ljubav prema zavičaju?
Kako se zovu pjesme u kojima se pjeva o zavičaju ili domovini?
Šta su to rodoljubive pjesme?

Priča o Pink Panteru

U velikom zoološkom vrtu u gradu Obao živio je mladi Pink Panter. Još dok je bio sasvim malen doveden je u zoo. Svoje roditelje nije ni upamtilo. U kavezu mu je bilo veoma dosadno.

Teško je živjeti između tri zida i čelične ograde, slušati iznenadne ljudske glasove i trpjeti drska dječja zadirkivanja i gađanja kamenčićima. Nije volio ni životinje iz susjedstva; samo su nekontrolirano ispuštale životinske krike. Jedino mu je bilo drago kad vidi žirafu koja je zajedno s njim bila dovedena iz rodнog kraja.

- Rado bih pobjegao, reče jednog dana Panter, ali zid je tako visok, a ove čelične šipke tvrђe od mojih zuba.

- Ja ћu ti pomoći, reče žirafa otegnutim, šuškavim glasom. Čim još malo porastem, čim se moj vrat još izduži, moći ћu dosegnuti vrh zida. Neka ti moje dugačko tijelo posluži.

Neka moj dugački vrat bude tvoj put u slobodu.

I, stvarno, kad je žirafa porasla toliko da je glavom mogla dohvatiti blizu vrha zida, dogovori se s panterom o bjekstvu. Savjetovala ga je da prvo odbije hranu, da se čini bolesnim, da povraća. Čuvar ћe dovesti ljekara, a kad se uspava njihova pažnja, "strugne napolje!" - reče žirafa - "i eto te na slobodi!"

- Ti ćeš tada biti kažnjena zbog mene, reče Pink.

- Neću, reče žirafa. Mene ljudi svrstavaju u poslušne životinje, moj nemir je mnogo bezazleniji od tvoga, ja sam velik ukras Zoološkog vrta i velika radost djece koja dolaze da me vide. Meni je ovdje život snošljiv.

Pink posluša žiravu i jedne nedelje nađe se na slobodi.

Pošto je bio bez škole i zanata, odluči da radi bilo koji posao. Čim je umakao potjeri ukrca se krišom na teretni voz i otputova u južne krajeve države Palmira. Ta velika država nalazila se na obali mora. Daleko, s druge strane mora, prostirao se Pinkov rodni kraj.

To je trajalo. Pink je služio raznim ljudima, i obavljao različite poslove i vremenom je, jedući ljudsku hranu, slušajući ljudski govor, gledajući ljudsko ponašanje, ljudsko kretanje i postupke prema njemu i prema svojim bližnjim, stekao mnogo lijepih ljudskih osobina, čak je sve više sličio ljudima. I izgledom i ponašanjem. Pušio je na dugački cigarluk, nosio šeširić, vezao žućastu maramu oko vrata i nosio veliki bedž s likom žirafe.

I kad je već postao zreo, u Pink Pantera se zaljubi visoka, mršava Deva-Apotekarica, zgodna ženska.

- Sviđaš mi se i vertikalno i horizontalno - priznade mu ona jednog proljetnog dana dok su šetali Zoološkim vrtom u glavnom gradu države Palmira. Grad se zvao Baobab.

- I ti se meni sviđaš - priznade Pink.

- Prema ljudskim zakonima, reće Deva-Apotekarica, trebalo bi da si ti viši od mene, a ne ja od tebe, i moram ti na početku sezone priznati da bih ti rado napravila jedan napitak od kojeg ćeš odmah porasti.

- Meni je dobro i ovako, reče Pink. Navikao sam na svoju visinu. Ima malo Pantera u Palmiru koji su viši od mene, i još rastem, ali ako bi ti voljela da sam viši, popit ću taj apotekarski napitak.

I Pink popije, odmah, u apoteci, i odmah toliko naraste da je podigao krov apoteke na glavu. Deva-Apotekarica se onesvijestila od šoka. Pink se sagne da spusti krov na njegovo mjesto i da vidi šta joj bi, ali ljudi navale na nj s vatrogasnim ljestvama i vodenim šmrkovima, svežu ga brodskim užadima i smjeste u veliki gvozdeni kavez da od njega prave senzaciju na glavnom trgu i tako uveseljavaju svoju nestašnu djecu i radoznale strance koji budu dolazili u grad Baobab.

Kad se Deva-Apotekarica osvijestila, kad se malo apotekarski pribrala, načini nov napitak, prikrade se Pinku i proturi mu ga kroz gvozdenu rešetku. Pink to popije i naglo se smanji i bude majušan kao miš, odmah se izvuče kroz ogradu i pojuri prema svojoj djevojci. Kad je Deva-Apotekarica ugledala Pinka, tako umanjenog, vrisnu kao nikad do tada: od svih životinja ona se najviše plašila miša.

Za Pinkom se stušte sve gradske mačke i psi, ljudi se razbježe uplašeni, i brzi Pink pobegne u veliko skladište obližnje robne kuće. Sada je mogao, tako malen i okretan, da hoda kud hoće i da uzima hranu iz najboljih radnji i da proba sve kolače u najboljim poslastičarnicama.

Alija Isaković

Razgovor o priči:

O čemu se govori u ovoj priči?
Ko je Pink Panter?
Gdje se zbivaju događaji o kojima pisac govori?
Ko je Panteru pomogao da pobegne iz zoološkog vrta?
Šta je sve doživio Pink Panter?
Koji ti se njegov doživljaj čini najuzbudljivijim?
Kakav je život živio Pink u državi Palmira?
Čije je osobine primio Pink služeći ljudima?
Šta sve Pink prepoznaće u ljudima?
U koga se zaljubio Pink?
Šta je Pink uradio u dogovoru sa Devom-Apotekarkom?
Da li priliče jedno drugom Pink Panter i Deva-Apotekarka?
Šta je Deva-Apotekarka napravila svojim nalicima?
Kako je okončan Pinkov život?
Kome se podižu spomenici?
Ko su događaji u ovoj priči nestvarni, a koji stvarni?
Na koju vrstu djela te podsjeća ova priča: na bajku, crtani film,igrani film?

Pitanja i zadaci:

Za domaći zadatak napiši u svesku kako bi ti spasio Pink Pantera.
Sa kime Pink razgovara? O čemu su Pink Panter i Deva- Apotekarica razgovarali?
Šta je napravila Deva-Apotekarica za Pinka?

Odredi koje su ovo imenice: dječak, suncokret, žirafa, drvo, klupa, čekić, testera, stolica.
Ove imenice označavaju imena predmeta, bića i pojava.

Odredi koje su ovo imenice: Omer, Alma, Marko, Ana, Ibar, Dunav, Miljacka, Lim, Hajla.
Ove riječi označavaju vlastita imena, kao i imena gradova, rijeka, planina.

Vježba:

Napiši po pet riječi u kojima će biti glas **h**:

- a) na početku riječi: **hodati**,
- b) u sredini riječi: **mehlem**
- c) na kraju riječi: **sabah**

Nema zadirkivanja

(Igra o prvim znacima ljubavi)

LICA:

NUNE (učenik trećeg razreda),
LEJLA (učenica trećeg razreda).

(Lejla se vraća iz škole kući. U desnoj ruci nosi veliku školsku torbu. Za njom dolazi Nune.)

NUNE: Lejla! Halo! Lejla!

(Lejla ne zastaje, ne javlja se. Nune ubrza korake, zatim potrča i stigne je.)

Što me nisi pričekala? Možda nisi poznala moj glas? Malo sam zadihan jer sam žurio da te stignem.

LEJLA: Prepoznala sam ti glas. Ali, što bih te čekala. Znam gdje mi je kuća!

(Zastanu i stojeći nastave razgovor)

NUNE: Zar nije bpolje da idemo skupa?

LEJLA: Što bi bilo bolje! Dječaci su dosadni. Samo pričaju o košarcu i nogometu.

NUNE: Neću ni jednom rečju spomenuti ni košarku ni nogomet.

LEJLA: Dječaci su dosadni i kad šute.

NUNE: Neću šutjeti. Imam novi album Bek Strit Bojs. Hoćeš li da ti ga posudim?

LEJLA: Ne volim ih.

NUNE: A jučer sam ih čuo iz tvoje sobe.

LEJLA: Neću zbog njih gasiti radio.

NUNE: Da ti ponesem torbu!

LEJLA: Mogu i sama nositi svoju torbu!

NUNE: Znam da možeš, ali ti je teška. Vidio sam da si već nekoliko puta premještala torbu iz jedne u drugu ruku.

LEJLA: Dobro, ponesi je kad si toliko navalio da je nosiš. Ali, nemoj ništa da uobražavaš. I drugom bih dječaku dopustila da mi ponese torbu, ako bi mi previše dosađivao. (*Nastavljuju laganim koracima dalje*)

NUNE: Mogu li te uzeti za ruku?

LEJLA: Ne možeš.

NUNE: Što ne mogu? Baš je lijepo držati se za ruke!

LEJLA: Ne znam kako je, nisam probala! I neću da me zadirkuju.

NUNE: Neće te niko zadirkivati. Tvoj otac je direktor škole.

LEJLA: Hoće! Zadirkivat će me. Svi znaju da ja nisam tužibaba i da se neću žaliti ocu. A i tebe će zadirkivati!

NUNE: Neće ni mene. Ne smiju. Svi znaju da sam najjači dječak u trećem razredu.

LEJLA: Nema veze što nas neće zadirkivati! Glupo je držati se za ruke!

NUNE: Baš je super. (*on je uzme za ruku, a ona je izvuče*)

LEJLA: Rekla sam ti da ništa ne uobražavaš. Nisam ti trebala dopustiti da mi nosiš torbu.

NUNE: Kad si jednoj ruci dopustila da nosi torbu, dopusti nešto i drugoj. Da te drži za ruku.

LEJLA: Neće mi se svidjeti. Ne budi više dosadan.

NUNE: Ali svidjeće se tvojoj ruci. Evo, mojoj se ruci sviđa što nosi tvoju torbu. Znaš šta? Probaj, Vidjećeš da ti se ruka neće buniti što je držim.

LEJLA: Dobro. Probaću, ali samo zato da ti pokažem da mi se neće ni najmanje dopasti. (*Nastave ići još sporije nego prije toga, drže se za ruku*)

NUNE: Hoćeš li da ti ipak posudim album Bek Strit Bojsa? Odličan je.

LEJLA: (*poslije pauze*) Šta si pitao?

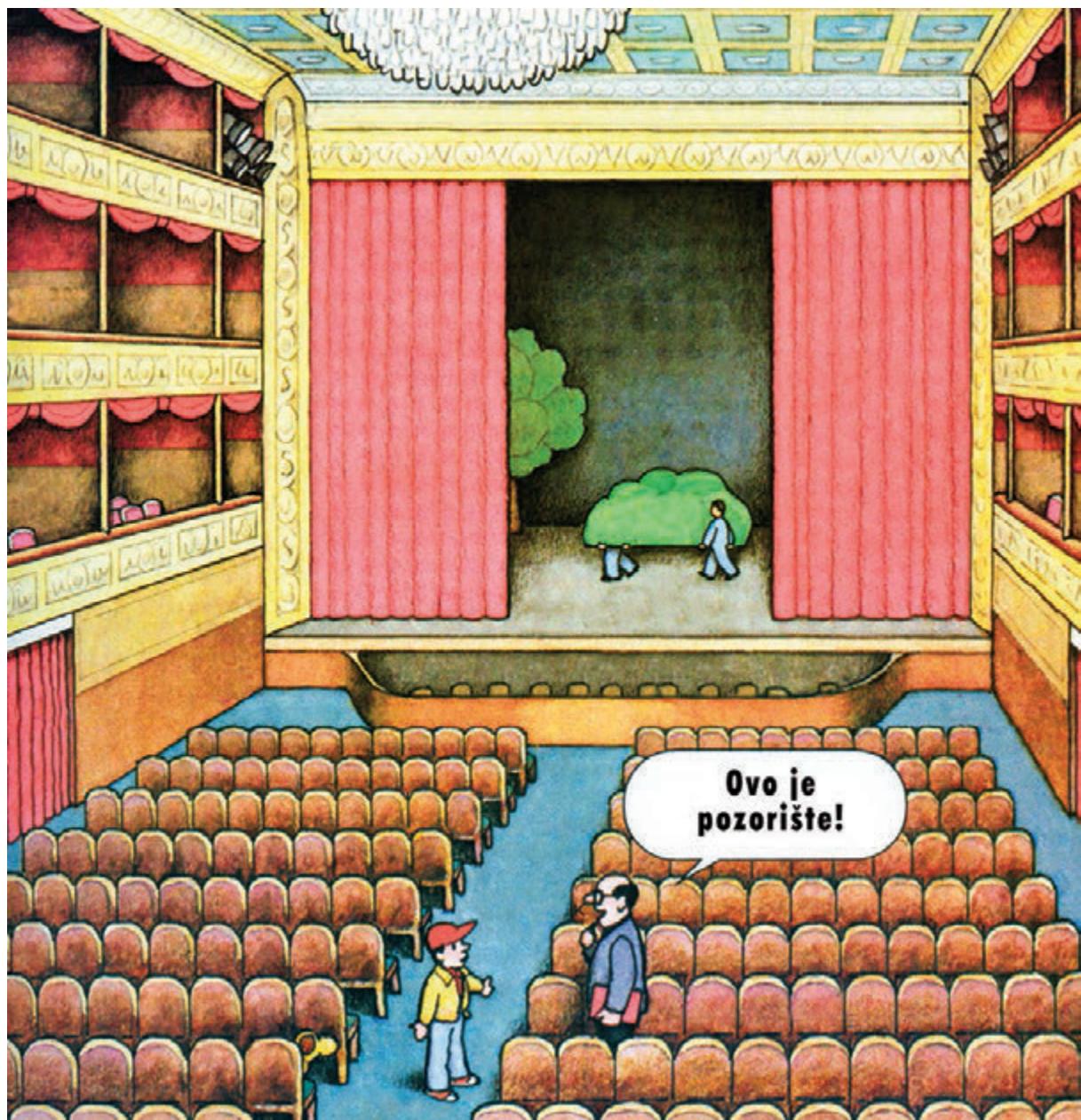
(*Nune ne odgovara*)

Znaš šta, ruka mi se stvarno ne buni.

(*Izlaze sa scene držeći se za ruku*)

Zapamti:

Pozorište je zgrada gdje se igraju dramska djela.
Scena je mjesto na pozornici gdje se igra drama.
Osnovni oblik dramskog govora zove se dijalog.
Kratka glumačka vježba zove se edita.
Kratki komad izrazito komičnog karaktera zove se farsa.
Riječ gluma potiče iz slavenskog narodnog jezika, a znači šaliti se.
Igra je svaka radnja koja se obavlja na pozornici.

Nikom ne kaži

Slušaj me dobro,
Ovo je tajna.
Nikog ne traži,
Nikom ne kaži,

Ne reci nikom
Ko ti je rek'o,
Reći će varam
Il' ogovaram.

A nije tako,
Čujem pa dodam
Na r'ječi soli,
Srce to voli.

Nećeš da čuješ,
Tajne ne haješ.
Na smetnji žalim,
Samo se šalim.

Zejćir Hasić

Razgovor o pjesmi:

Koliko strofa ima ova pjesma?
Koliko stihova ima strofa?
Obrati pažnju na riječi na kraju stihova. Šta primjećuješ?
Šta je to rima?
Obilježi riječi koje su slične po zvuku glasova.
Iz koliko slogova su sastavljeni stihovi u ovoj pjesmi?
Kako se zove strofa od četiri stiha, a kako od dva?
Kako se zove stih koji se ne rimuje na kraju?
Šta je slobodan stih?

Upamti:

Glasovno podudaranje riječi na kraju stiha zove se rima ili slik.

Cesta

Baš hoću nešto da vidim: dokle teče, kud vodi ova cesta, zavijugana u svijet.

Krenuli smo toga popodneva van kasabe da beremo drijenke. Rasuli se po šumarcima. Nabrazao sam već puna njedra i džepove; dosta mi više i da ih jedem, te siđoh na cestu. Čekam društvo. Ali ni jedan da se vrati.

Pod kasnim jesenjim suncem presijava se pred mnom prašina po cesti, sipka i topla, uzbudljivo podatna bosoj nozi. Cesta se gubi u daljini, u modrikastom klancu među planinama, koja se, usred neba, prekida: odatle mora da se vidi nešto što ne mogu ni zamisliti.

Dok se ovi moji vrate iz drijenaka, hajde da malo vidim kako je tom cestom kad se ide dalje. Polazim, i što više idem, sve više osjećam kako je cesta brža i mudrija od mene: bježi pred mnom; a na okuci me sačeka, kao da neće dalje - pa odmah pobjegne. Na jednoj okuci stanem i okrenem se: ima sunca još. Do zalaska sunca nije još daleko, počinjem da trčim, i trčim sve bjesomučnije, da bih prije zalaska video ono što treba da vidim.

Skender Kulenović

Razgovor o priči:

O čemu pisac govori u ovoj priči?

Gdje se događa radnja priče i kada?

Šta je dječak brao blizu ceste?

Kako je dječak počeo da se igra sa cestom?

Da li je brži dječak ili cesta?

Zašto cesta pričekuje dječaka na okukama?

Šta je dječak želio da vidi prije zalaska sunca?

Da li cesta kod tebe izaziva želju za putovanjem?

Kuda znatiželja vodi dječaka?

Da li dječak zna nešto o svijetu i putovanju?

Šta na kraju dječak kaže cesti?

Je li video kamo cesta ide?

Šta osjećaš na tabanima kada putuješ?

Na šta liči Kulenovićeva cesta?

Zadatak:

Ispričaj kako doživljavaš svoju bližu okolinu.

Nepoznate riječi:

klanac - dubok usjek između planina

kasaba, kasablija - varoš, grad; građanin

Đak pješak

Kod đaka
Pješaka
U čizmama
Hiljadu koraka.

Idu, trče,
Poskakuju,
Na kraj svijeta
Upućuju.

Željne svega,
Ničim site,
Rosama se
One kite.

Prestižu se,
Zaostaju,
Al' sa puta
Ne skretaju.

Hamid Kabadaja

Pitanja:

Za koje đake se kaže da su đaci pješaci?
Ima li u tvom odjeljenju đaka pješaka?
Zašto pjesnik kaže da čizme đaka pješaka imaju hiljade koraka?

Zadatak:

Opiši jedno svoje putovanje od kuće do škole.
U školskoj ili gradskoj biblioteci pronađi knjigu bajki i u njoj
priču "Čizma od hiljadu milja." Pročitaj je i o njoj diskutuj
u odjeljenju sa drugovima i drugaricama.
Da li u tvom odjeljenju ima đaka pješaka?

Majmun i lisica

Kažu kako su se jednoć sakupile životinje i zvjerad da između sebe imenuju jednoga koji će njima upravljati i vladati. U tome, razgovarajući, majmun poče skakati s drveta na drvo, hvatati se rukama za grane, prevrtati se preko glave tako vješto i umješno da su ga sve zvjerke begenisale, te ga jednoglasno imenuju i postave sebi za vladara da njima upravlja i da im svima zapovijeda. To se lisici nikako ne svidje, ali šta će sama, ne smije se protiviti, a mučno je i teško šutjeti.

Do nekoliko dana hodajući lisica po šumi opazi jedna zapeta gvožđa i u njima stoji jedan pogolem komad friška mesa. Po zakonu i kad bi mogla ne bi smjela uzeti to meso, što ne bi prijavila upravitelju i vladaru zvjeradi. Ona zato odmah ode, pa gospodinu majmunu za to kaže i obavijesti ga.

Gospodin vladar odmah pođe tamo, a lisica pred njim. Čim pođu u šumu, ugleda majmun gvožđa i meso. Ništa na razabire, niti šta razmatra, već odmah skoči, počne tegliti i nogama i Zubima meso. Na jedan put gvožđe klapnu, majmun se uhvati, stane ga krika i vika, a lisica se izmakne, pa mu reče: "Treba mudar i sposoban biti, ko želi nad drugima vladati, a ne samo skakati s grane na granu i prevrtati se preko glave."

(Zato govore stari ljudi: "Nikad ne ulazi u posao koji ti ne ide od ruke.")
A poslovica kaže: "Dva puta mjeri pa odreži."

Mehmed-beg Ljubušak Kapetanović

Razgovor o priči:

Kakvu pouku možeš razumjeti iz ove priče?
Opiši osobine majmuna i osobine lisice.
Kojoj vrsti priповједaka pripada ova priča?

Izreke:

Žive kao pas i mačka.
Žive kao bubreg u loju.
Živu se vuku rep ne mjeri.
Pretjerana pravda velika nepravda.
Preveo bi ga žedna preko vode.
Vraga bi na ledu potkovao
I lisice su kod njega školu izučile.

Veče silazi u kotlinu

Često, po cijele sate, sjedim sam na stijeni povrh kuća. Sjećam se svake litice, svakog stabla. O, sve je prošlo! Prošlo je djetinjstvo, kažem ja i slušam kako večernjak žamori u koščelama. Poslije dugo posmatram jastreba kako kruži u visinama. Trgnem se: gušter me preplašeno gleda ispod čvoravog kamena. Osluškujem: šupalj vjetar puha kroz klisure. Lišće šušti. Večer silazi u kotlinu.

Idem na Pojila. Lijen i umoran šum leži na razlivenoj vodi. Pun mjesec smije se u Pojilima. Crne se čopori goveda. Tišina. Večer. Vraćam se. Kupine cvatu. Težak, rosan miris diže se iz plotina. Čujem tup topot govečeta. Okrenm se: djevojka tjera kravu.

Hamza Humo

Pitanja:

Šta je sve opisano u ovom odlomku?
Šta vas je posebno uzbudilo?
U tekstu su imenovana lica, životinje, biljke, predmeti. Koje su to vrste riječi?

Zadatak:

Upiši u svoju svesku imenice iz ovog teksta.
Razvrstaj ih na:
a) lica: djevojka
b) životinje: jastreb, gušter, krava
c) biljke: koščela (stabljika sitnog ploda), kupina
d) predmeti: stijena, kuća, kamen, plot

Stećak iz Radimlja, Stolac

Igra prstima

I

Enci
menci
na
kamenci
tu
mi
sjedi
dvadeset
denci!
Aj
čaj
na
kalupe
ustaj
s klupe!

II

Jedinko
dvinko
trinko
ćri
pako
lako
žukman
okman
divirog
điks!

Narodna dječja brojalica,
(Zabilježio Ragip Sijarić)

PROSULO SE SUNCE JUTROS

Visibabo, visibabo,
de pogledaj pravo,
trepni svojom trepavicom
i užvikni, bravo!

B. Džogović

Zima se razboljela

Javlja bijela visibaba:

Već je zima zdravlja slaba!
Kašlje zima,
Bolest ima
Boljeticu
Proljeticu.

Zvoni, zvoni zvončić bijeli:

U bolnicu zima seli!

Za njim trubi ukraj puta
Jaglačeva truba žuta:

Tratara! Tratara!
Dižem suncu čaše tri!

Pozveckujuć lijeska klima
Zlatnovunim končićima:

Cima-cima!
Cima- cima!
Gle, otklima Baba Zima!

I kukurijek zvekće svima
Zelenkastim praporcima:

Otišla je Baba Zima,
Sve nas više ovdje ima...

Grigor Vitez

Pitanja:

O kakvom raspoloženju pjesnik pjeva u ovoj pjesmi?
Ko još sa pjesnikom pjeva u ovoj lijepoj pjesmi?
Šta nam donose visibaba, jagla, kukurijek?
Od čega se zima razboljela?
Koje godišnje doba dolazi poslije zime?
Čega sve više ima na livadama?
Šta se još događa u prirodi dolaskom proljeća?

Proljeće

Prosula se pjesma jutros
Iz zelenog žbuna.
Proljeće je, pa je milo
Zapjevala žuna.

I behar je zamirisao
Na jutarnjoj rosi,
A leptir se zaustavi
Na Majdinoj kosi.

Na proplanku prošetali
Košuta i lane,
Jorgovan je nad jezerom
Raširio grane.

Na vratima mama stala
Pa se svemu divi,
Lijepo li je kad proljeće
Prirodu oživi.

Bela Džogović

Zadatak:

U svoju radnu svesku napiši domaći zadatak sa temom:

Proljeće u mom kraju. Koristi se riječima iz ove lijepе pjesme.
Upotrijebi riječi koje označavaju boje, zvukove, slike, kretanje...
Ko su vjesnici proljeća?
Koje cvijeće prvo procvjeta, a koje ptice prvo zapjevaju?
Ko se sve raduje proljeću? Zašto?

U proljeće otključajte oko

Trepnu travanj trepavicom.
Trže se trn! Nagrnu grm.
Jelenak jelenu meku stelju stere,
Prosu se proso,
Zazeleni zelje.
Zagrcnuše se grlice rosom.
Sunce se izvera propupalom kosom.
Iz starog panja
Nahrupi granja naramak cijeli.
Zašaptaše se travke...
Prenu se ruža,
Sve ruke pruža s nekim da se sretnu.

Enisa Osmančević-Ćurić

Razgovor o pjesmi:

O čemu pjesnikinja govori u naslovu pjesme?
Zašto pjesnikinja kaže da otključamo oko?
Koje riječi ona upotrebljava dok slika proljeće?
Ima li u prirodi zvukova koji nas podsjećaju na proljeće?
Koje promjene uočavaš s proljeća?
Kakva je boja prirode, zvukovi, šumovi u proljeće?

Zadatak:

Nacrtaj krošnju drveta u proljeće.

Snježna kraljica

Jednog snježnog dana sreli su Malac i Blesko Snježnu kraljicu, koja je imala snježno lice, snježnu krunu, snježne ruke i snježnu odjeću. I cipele su joj bile veoma snježne, pa je izgledalo da nogama u opšte ne dotiče snježni trotoar, koji je stanovao u snježnom gradu, naočigled snježnih kuća i krošanja.

- Ja sam Snježna kraljica - reče ova dok su je dječaci ugledali.
- Nikad nismo čuli za tebe - rekoše Malac i Blesko.
- Dolazim iz jedne veoma snježne priče o meni, u kojoj sam živjela sa svojim snježnim kraljem i snježnom djecom i sanjala najsnežnije snove. Oko mene su skakutale snježne sluge i snježni kuhari, koji su izvrsno pravili čisti snježni sladoled. I sad sam, evo, iznad te priče, jer sam zalutala i više ne umijem u nju da se vratim. Da ste, kojim slučajem, čitali priču o meni, mogli bi mi pomoći da nađem put.

- Nažalost, mi stvarno nismo čuli za tebe i ne možemo ti pomoći - reče Malac.
- Zato ću plakati - reče Snježna kraljica i poče da plače.
Taj prizor rasplače i ovu dvojicu, pa plačem zabavljeni, nisu ni mogli da primijete kako Snežna kraljica brzo kopni, pretvarajući se sva u one svoje suze.

Tek kasnije su shvatili da Snježne kraljice nema. Zbunjeno su gledali jedan drugoga očima punim suza. Onda je naišao jedan čovjek i pitao ih:

- Zašto plačete?
- Zbog Snježne kraljice - tužno će Blesko. - Maloprije je bila tu i tražila da joj pomognemo da se vrati u svoju snežnu priču, a potom je plakala i nestala u suzama.
- Hajde, prestanite da cmizdrite - reče čovjek. - Ja sam pisac te priče i morao sam je tako završiti.
- A je li Snježna kraljica sa svojim snježnim kraljem i svojom snježnom djecom, stvarno postojala? - upita Malac.
- Jeste, ako vjerujete u priče - reče pisac, nasmija se i ode.

Husein Dervišević

Razgovor o priči:

O kojem godišnjem dobu pisac govori u ovoj priči?

Koga su sreli Malac i Blesko?

Šta je sve imala Snježna kraljica?

Odakle je ona došla?

Zašto su zaplakali dječaci?

Kako se Snježna kraljica pretvorila u suze?

Zašto je pisac ove lijepе priče tješio dečake?

Da li je zaista Snježna kraljica postojala?

Hoće li se ona ponovo vratiti? Kada?

Lastavice

Te godine, čim se snijeg otopio, otac je odlučio da popravi našu trošnu kućicu. Pozvao jemajstore da mu pomognu.

- Otkrijte je, izmijenite sve što se da izmijeniti, okrećite je u bijelo, neka bude najbjelja u okolini.

Svi su se dali na posao. Mi smo radili lakše, a majstori teže poslove. Strugali su zidove, zatvarali pukotine, mijenjali natruhle grede i oštećene oluke. Tako su nepažnjom oborili lastino gnijezdo koje se nalazilo ispod naše strehe. Ležalo je na zemlji crno i čađavo, poput odbačene kolijevke ili napuštenog čunića.

- Kako ste to mogli učiniti? - razesnio se otac iu zagalamio na majstore. - Otkad znam za ovaj dom, one žive pod strehom. Ovdje žive, cvrkuću, legu se, najesen odlijeću, a na proljeće se opet vraćaju... Volio bih da ste mi kuću oborili nego to gnijezdo!

Podigla sam gnijezdo sa zemlje i pokazala ga ocu:

- Pogledaj, oče, sasvim je neoštećeno. Podigni ga na strelu, one neće ni znati da je bilo oboren.

- A ne, one će to osjetiti. Laste se ne bi ponovo uselile u to gnijezdo.

A zatim da bi me odobrovoljio, sjetno je dodao:

- Napravit će one sebi drugo gnijezdo, ali na nekom drugom sigurnijem mjestu. Laste neće biti beskućnice.

Tek tada sam se istinski ražalostila. Nisam željela da na nekom drugom mjestu sviju sebi gnijezdo. Voljela sam i ja naše lastavice.

Još se kreč na našoj kući nije čestito ni osušio, a laste se vratise. Čuli smo njihov cvrkut, radostan pozdrav zavičaju.

Iznenada se njihovi glasovi sasvim izmijeniše. Umilni cvrkut se pretvorio u žalosno kreštanje. Kružile su oko kuće, uz nemireno obljetale oko strehe, širile povijena krila i lepezzaste repove, spuštale se i opet odlijetale, a uz to su tako jako kriještale da nijesmo mogli vjerovati svojim ušima. takve glasove nikad prije nismo čuli. Slušali smo ih nijemo osjećajući njihovu bol i bijes zbog razrušenog doma.

Sve to nije dugo potrajalo. Iznenada je zavladala tišina.

- Izgrdile su nas i odletjele - potišteno je rekao otac.

Sve to nisam mogla više da podnesem. Bili su mi podnošljiviji i njihovi krivi nego ova tišina. Istrčala sam napolje da ih još jednom vidim, svjesna da ih ne mogu zadržati. Zastala sam iznenađena. Vidjela sam naše lastavice. letjele su i nosile u kljunovima grančice. Spuštale su ih pod strehu i opet odlijetale. radile su užurbano, nijemo, ni glasa nijesu ispuštale, kao da su se bojale da će im vrijeme uteći.

- Nisu nas napustile, viju novo gnijezdo! - vikala sam na sav glas.

Izašli su svi ukućani napolje i radosno posmatrali male građevinare.

- Eh te laste! One su vam kao ljudi. Ne napuštaju one lahko svoj dom!

Azra Mulalić

Razgovor o priči:

O čemu se govori u ovoj priči?
Ko je popravljao kuću, a ko grijezdo?
Zbog čega se otac ljutio na majstore?
Kad je djevojčica bila najsretnija? A kada ukućani?
Pročitaj priču i pronađi odrične rječce **NE**.

Pisanje rječce NE

Ne dolazi kasno u školu.
Ne zaboravi da naučiš pjesmu.
Ne slušaj loše razgovore.
On ne zna japanski.
On ne da vjeru za večeru.
Ne zna lijeva šta radi desna.
Ne mogu nam ništa učiniti.

- a) Odrična rječca **NE** piše se odvojeno od glagola:
ne žuri, ne spavaj, ne pričaj, ne kasni, ne viči,

Rječca **NE** uz glagole piše se zajedno u nekim slučajevima:
neću, nemam, nemoj, nestati, nedostati,

- b) Odrična rječca **NE** piše se zajedno sa imenicom uz koju стоји:
nehuman, neznanac, nesreća, nevrijeme, nečovjek, neradnik, nedrug,
c) Odrična rječca **NE** uz pridjeve piše se zajedno:
nepoznat, nepravilan, nepismen, nejasan, nenapisan, nepotpun

Pogledaj uz koje riječi stoji rječca **NE**.

Ljudska rijeka

Ispod zavičajne duge,
Iza gore javorove,
Kraj poljane jedne duge,
Teče rijeka
Za čovjeka.

Svake noći u snu jurim
Kao panter preko stepa,
Zovem,
Vičem,
Laktovima stijene lomim,
Brda stiskam i razmičem.

Kraj šehera Isa-bega,
Puna žada i smaragda,
Ljudska rijeka
Mene čeka.

Avdija Avdić

Nepoznate riječi:

žad - mineral, vrsta poludragog kamena

smaragd - dragi kemen zelene boje

Pitanja:

Kroz koja mjesta u Sandžaku protiče Ljudska rijeka?

Kako se zove šeher Isa-bega?

Gdje se nalazi poznata hajrat-česma čije je ime Dobra voda?

Koji je sandžački pjesnik rođen na obalama Ljudske rijeke?

Za koga teče ova rijeka, šta kaže pjesnik?

Koga čeka Ljudska rijeka i odakle?

Golubovo krilo

U tamnoj planinskoj pećini izlegla su se dva goluba. Krila su im brzo porasla. Za koji dan majka će ih izvesti napolje da im pokaže kako se leti.

I jednom je ona stvarno rekla:

- Djeco, vodiću vas u šetnju. Upamtite da vaša snaga leži u krilima! Razmahujte slobodno i sve će biti dobro.

Kad su se našli pod otvorenim nebom, sunce je bljesnulo kao vatrica, pa su morali da zatvore oči. Majka je letjela nisko, a oni za njom. Ali njihova krila su bila još nejačka i brzo su osjetili umor.

Tada je majka rekla:

-Vratićemo se u gnijezdo. Drugi put ćemo ostati duže.

-Dolepršali su do ulaza u pećinu, a zatim utonuli u tamu za majkom.

Ali jedan od mališana je pao na dno pećine. Bila ga je već izdala snaga i nije mogao da se održi na krilima. Ležao je na kamenu i pištao. Uzalud je pokušavao da se podigne. Desno krilo mu je bilo povrijeđeno.

Majka je oblijetala oko njega. Ali su morali da ga ostave na dnu pećine i da ga tu hrane i neguju. Uzalud je brat nastojao da ga razveseli. Donosio mu je hranu i pričao o svemu što je bio i doživio. On je žalio što mu brat ne može da poleti, ali mu nije mogao pomoći.

Mali je svakim danom postajao sve tužniji. Jednom je rekao:

-Žao mi je što više nikada neću vidjeti nebo i sunce! Kako ću živjeti u ovoj pećini iz koje ne mogu izići?

Kada je jednom ostao sam, mali golub je počeo polako da se penje po stijenama. Znao je da može svakog časa pasti u dubinu gdje je hučala voda i gdje ga je čekala smrt. Ali on se uporno penjaо.

Kad se popeo do izlaza i na rubu pećine zastao da odahne, bio je najsrećniji golub na svijetu.

Ahmet Hromadžić

Razgovor o priči:

O čemu pisac govori u ovoj priči?
Gdje se zbio događaj o kojem pisac govori?
Koliko pilića je izlegla golubica u gnijezdu?
Gdje je majka odvela golubiće u šetnju?
Šta je majka rekla djeci prije prvog leta?
Šta se dogodilo golubiću pri prvom letu?
Ko je hrano povrijeđenog goluba?
Zašto je tugovao povrijeđeni golub?
Da li se upornost povrijeđenog goluba isplatila?
Koja osjećanja je izazvala u tebi ova priča?
Da li znaš šta je to **priča**?
Da li si i ti bio sretan uspjehom goluba?

Zadatak:

Ispričaj kada si i kako svojom voljom i upornošću savladao neku opasnost.

Subjekat i predikat

Posmatraj sljedeće rečenice:

Golubica leti.

Golub leži na kamenu.

Sunce je bljesnulo kao vatra.

Ptići se vratиše u pećinu.

Ko vrši radnju u ovim rečenicama?

Šta radi golubica?

Gdje je ležao ranjeni golub?

Kako je sunce bljesnulo?

Gdje su se vratili ptići?

Riječi: majka, golub, sunce, ptić su **subjekti** i oni vrše radnju;
a riječi: leti, leži, bljesnulo, vratiti, su **predikti**, i one pokazuju šta radi subjekat.

Zapamti!

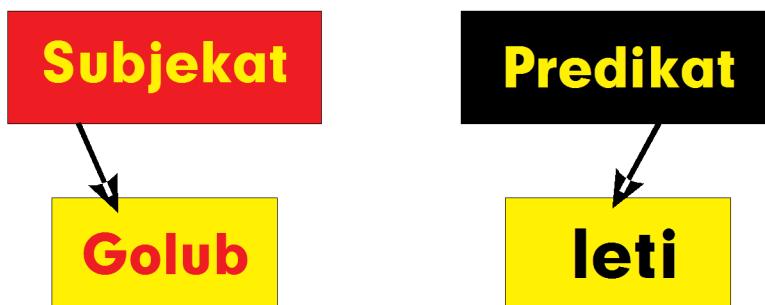
Riječ u rečenici kojom je označeno ko vrši radnju zove se **subjekat**.

Riječ u rečenici kojom je označena glagolska radnja zove se **predikat**.

Zadatak:

Zapiši deset rečenica i odredi subjekat i predikat u njima.

Posmatraj rečenicu: **Golub leti.**

Oj, djevojko, džidžo moja

Oj, djevojko, džidžo moja,
Džidžala te majka tvoja,
Nadžidžanu meni dala,
Dala, pa se pokajala.

Jer ja jesam kujundžija,
Kujundžija Sarajlija,
Štono kuje tepeluke,
A na ruke belenzuke,

Oj, djevojko, džidžo moja,
Džidžala te majka tvoja,
Nadžidžanu meni dala,
Sa mnom džidže potrgala!

Narodna lirska pjesma

Zadatak:

U ovoj lirskoj narodnoj pjesmi majka je nadžidžanu
ćerku dala momku. Pokušaj da opišeš djevojku iz ove pjesme.

Koristi riječi iz ovih stihova za svoj rad.

Čime bi ti još okitio djevojku?

Pokušaj da pjevaš ovu lijepu bošnjačku narodnu lirsку pjesmu.

The musical notation consists of two staves of music. The top staff is in G major (gm) and the bottom staff is in D major (D). The lyrics are written below the notes. The chords indicated are A7, D, and D7.

gm gm A7 D D7 gm D gm D gm
OJ DJE - VOJ - KO DŽI - DŽO MO - JA DŽI-DŽA-LA TE MAJ - KA TVO - JA

D gm D7 gm D7 gm A7 D
DŽI-DŽA - LA TE MAJ - KA TVO - JA

Lisičji sud

Neki čovjek idući kroz šumu, čuje kako na jednom stablu cvrče mali ptiči u svom gnezdu. Misleći, da ih nije napala koja proždrljivka, gurne štapom u gnijezdo da ih izbavi. Tada iz gnijezda iziđe zmija, spuza niz ovaj štap, te omotavši se čovjeku oko vrata reče: "Sad ću tebe ujesti".

On se prestraši, ali predomislivši se malo, zamoli zmiju da ga prištodi dok bar koga upitaju bili bilo pravo da ga ona ujede. Zmija na to pristane. U tome naiđe jedan čovjek koji, bojeći se svojoj glavi, osudi da zmija ujede onog čovjeka koji ju je uznemirio. Osuđeni opet zamoli zmiju da čekaju još koga. Sad dođe lisica. Ona rekne da ne može tako na niskom suditi, nego neka idu za njom do obližnjeg panja, gde će se ona popeti. Kad se popela na panj, reče zmiji neka i ona stane na zemlju usporedo sa svojim protivnikom.

Kad su se tako smjestili, reče lisica čovjeku: "Eto, moja budalo, štap ti u ruci, a pamet u glavi: udri dušmana po glavi.

Narodna basna

Razgovor o basni:

Šta je čovjek čuo idući kroz šumu?
Koga je čovjek želio da spasi?
U kakvu je nevolju upao?
Kako je postupio drugi čovjek koji je tuda naišao?
Kako je postupila lisica?
Kako se treba odnositi prema neprijatelju?
Šta čovjek u borbi sa neprijateljem treba da koristi?
Objasni šta znači narodna poslovica: Um caruje, snaga klade valja.
Šta su to basne?

Upamti:

Kratke poučne priče u kojima životinje imaju osobine ljudi, govore i ponašaju se kao ljudi, nazivaju se basne.

Vježba izražavanja:

Mladunče ptice naziva se ptiče.
Napiši u svoju svesku kako se naziva mladunče psa, mačke, ovce, krave, kokoške, guske, konja, patke, koze, srne, medvjeda

Trešnja

U našoj avlji - stražar čedni,
Stotinu ruku ima.
Kad na put podem i kad se vraćam,
Srdačno maše njima.

Zelene dimije obuće prva
Čim se proljeće javi.
Cvjetice bijele ono joj pospe
Po krilu i po glavi.

Pod plavim nebom njeno lice
Danju, noću se smije.
U maju čupa trepavice,
U julu suze lije.

Oh, kako volim njezine suze
Crvene, slatke ko med!
Da ne bi plakala neprestano,
Bere ih meni moj djed.

"Sinko, trešnja je voćka zlatna.
Dijete i ptiče njoj pjevuši
Ko jednu granu polomi joj,
Tome se ruka suši".

U našoj avlji - stražar čedni,
Stotinu ruku ima.
Kad na put podem i kad se vraćam,
Srdačno maše njima.

Džemaludin Latić

Razgovor o pjesmi:

Koje osjećanje preovladava u ovoj pjesmi?
Koje ti se pjesničke slike osobito dopadaju?
Kojim čulima doživljavaš slike iz ove pjesme?
Zašto pjesnik za trešnju kaže da je *stražar čedni*?
Zašto pjesnik trešnju upoređuje sa djevojkom?
Kakve se promjene dešavaju trešnji u proljeće i ljeto?
Zašto deda bere unuku trešnje?
Kakve su suze kod trešnje?
Zašto se ne smiju lomiti grane trešnje?
Na šta liči trešnja ispod plavog neba?
Znaš li neko narodno vjerovanje o trešnji?

Zadatak:

Nacrtaj vodenim bojicama trešnju u proljećnom cvatu.

Nepoznate riječi:

dimije - ženska nošnja,
avlja - dvorište,
čedan - čestit, skroman

Pisanje rječce LI

Prepiši u svoju svesku sljedeće rečenice:

Znaš li kada cvjetaju trešnje?
Imaš li u svojoj bašći trešnju?
Jesi li se peo na trešnju?
Ideš li u školu?
Čitaš li priče?
Ima li snijega?
Znaš li skijati?

Pogledaj kako je napisano LI u odnosu na riječi ispred nje.
Upitna rječica LI uvijek se piše odvojeno u odnosu na riječi
koje stoje ispred nje, ali se sa njima zajedno izgovara:
da li, je li i sl.

Šarko

U jedno rumeno posavsko predvečerje koje obećava da će sutra biti lijep dan i da je košava daleko, krpeći ribarsku mrežu, otpuhujući ljute dimove iz orahove lule, ovo je nama djeci ispričao Akijev otac.

"Davno je bilo. Aki se nije bio ni rodio. Živio sam tada u slu Pjevalovcu. Zemljoradio sam onu ilovaču na kojoj je sada zadružni dom. Imao sam i jednu parcelu bolje zemlje dolje kraj pjevalovačkog potoka. Ja sa suncem ustani pa na njivu. Žena mi, kad zvijezda najluće upeskne, donesi ručak. Kuću nam je čuvao Šarko. Taj šarplaninac narastao kao tele. Lijep pas, umiljat i krvoločan. Ostavi ga kod kuće i ne brini. Kad nas Šarko pogleda, samo što ne progovori. Razneži se kad ga pomilujemo i kad mu tepamo. Navikao on na nas i mi na njega. Bio nam kao član pšorodice.

Ali taj odani Šarko poče da se čudno ponaša. Izbjegavao je ženu, nije htio jesti iz njene ruke, pa ni onda kad mu ostavi hranu pred njegovom kućicom. Mene je gledao nekako poprijeko i mrzovljeno. I, da mi je neko pričao ne bi vjerovao, sve zbog toga što mi je žena bila blagoslovena. Nosila je već peti mjesec. Čudu smo se čudili. Zar i pas može biti ljubomoran?

Žena se poče plašiti Šarka. Vrata na kući nije ostavljala otvorena. Rodi nam se muško dijete. Dadosmo mu ime Aki. A Šarko omršavi. Žena poče i prozore zatvarati. Nema te ograde koju Šarko ne bi mogao preskočiti, pa se plašila da u kuću ne uskoči i djetetu nauđi. Kad bi iz kuće čuo tepanje. Šarko bi dolazio pod prozor, i tužan se vraćao i u grmlje zavlačio jer je razumio da tepanje nije namijenjeno njemu. Jednom sam ga pratio. Zavukao se u ljeskovinu, sklupčao se i plače. Sve mu lice mokro. Gleda me kao da me izgubio. Nije ni meni bilo lako. Ništa mu tada nisam smio reći. I što je Aki više napredovao, Šarko je bio sve mršaviji, sve tužniji.

Odoh na njivu. Ljetno doba. Zemlja ne čeka. Oko podne dođe žena, donese mi ručak. Sjedimo nas dvoje u hladu kraj potoka i pričamo. Sladak je čovjeku razgovor. Žena se uzvrtila. Sve se premješta s mjesta na mjesto. Zabrinuta za dijete.

Sama ga ostavila kod kuće. Kaže da je dobro zaspalo, da je vrata i prozore zatvorila, ali opet nije sigurna. Mati je to. Vjeruje samo sebi i onome šta vidi. Jedva koju progovorismo.

Najednom, žena se ukoči. I sad zadrhtim kad se toga sjetim. Stajala je na koljenima, ruke niza se objesila kao mrtve, usta joj otvorena, a oči staklene. Gledala je na brežuljak. A niz bežuljak ide Šarko. Ide mirno kao da pazi gdje će stati. U Zubima nosi naše dijete. Dijete se ne miče. Ne plače. Pelena visi bijela. Šarko ide polako i čudno nas gleda. Nismo uspjeli progovoriti. Usta su nam se prazna otvarala. Jedva promucam Šarko da nam priđe. On, kao da nije htio čuti šta sam mu rekao, koračao je polako, sigurno, približavao nam se. I žena i ja gledali smo u njegove velike ralje. Dijete se nije micalo.

Kad nam priđe na nekoliko koraka, Šarko stade. Pogleda me dugo i značajno. Sve je čutalo. I žena i ja, i potok, i vrbe oko potoka i trava. Zanijemilo vruće podne. Šarko priđe bliže, pažljivo razmače vilice spuštajući dijete pred nas u travu. Pogleda mene još jednom, dugo i tužno, okrenu se i kao starac krenu sporo.

Žena zgrabi dijete u povoju. Spavalо je. Ni ogrebotine nema. Diše ravnomjerno.
Šarko polako ode uz brdo. Okrenу se pred šumarkom, pogledа nas, i nestade u grmlju.
Prestravljeni, ništa nismo razumjeli. Zašto je Šarko donio dijete? Kako je ušao u kuću?
Šta se stvarno dogodilo? Ali na odgovor nismo dugo čekali. Na plavom julskom nebu
izvio se tamni dim. S djetetom žena i ja potrčasmo. Slutili smo, ali nismo bili sigurni.
Izbismo na brežuljak, pa kroz ljeskov šumarak na čistinu. Naše slutnje su se obistinile.
Gorjela je naša kuća. Plamen i crn dim. Ništa se više ne vidi. Žena klonu. S brda se ču vika
susjeda. Trčali su ka dimu. Nebo je postalo crno. Sunce za dim zašlo. Raširi se miris pal-
jevine. Krov se sruši.

Kasnije, s tugom sam mislio na Šarka.

Šarko se nikad više nije vratio.

Alija Dubočanin

Zadatak:

Pročitaj i prepičaj ovu lijepu priču. Pronadi i prepiši
pet **potvrđnih** i pet **odričnih rečenica** u ovom tekstu.

Pronadi dva primjera **upravnog govora** u ovoj priči.

Koja je razlika između umjetničke i narodne priče?

Šta je **upravni govor**?

Kojim pravopisnim znakom obilježavamo tuđe riječi?

Koji pravopisni znak pišemo na kraju **potvrđne i odrične rečenice**?

SADAŠNJOST, PROŠLOST I BUDUĆNOST

Sadašnjost

Žena spremi ručak.

Ona skuplja ljetinu.

Ove se glagolske radnje vrše u sadašnjosti, to jest u vrijeme kada se o njima priča.

Prošlost

Juče je došla na njivu.

Ona je donijela ručak.

Ove su se radnje dogodile juče, to jest u prošlosti.

Budućnost

Žena će doći s ručkom.

Ja ću požnjeti njivu.

Ove rečenice označavaju radnju koja će se dogoditi sutra, to jest u budućnosti.

Zapamti:

Radnja, stanje i zbivanje koja se vrši ili dešava u vrijeme kada se o njoj govori naziva se **sadašnje vrijeme**.

Radnja, stanje i zbivanje koje se vršila i dešavala prije, to jest u prošlosti, naziva se **prošlo vrijeme**.

Radnja, stanje i zbivanje koja će se vršiti ili dešavati u budućnosti naziva se **buduće vrijeme**.

Sadašnjost

Prošlost

Budućnost

Ja radim

Ja sam radio

Ja ću raditi

Po Sjenici povaljana trava

Po Sjenici povaljana trava,
Povaljali sjenički bećari,
Povaljali, šećer pobacali.
Sve bećare zaboljela glava.
"Bolan dragi, đe ćeš bolovati?"
"U mom dvoru, i na krilu tvomu,
Rukom ćeš mi bolest ponijeti,
Kao ptica pero u krilima!"

Narodna lirska pjesma

Razgovor o pjesmi:

Analiziraj ovu lijepu sandžačku pjesmu.
Koja su osjećanja u njoj iskazana?
Pokušaj da objasniš smisao razgovora djevojke i momka.
Da li se ova pjesma pjeva u tvome kraju?
Pokušaj i ti da je pjevaš.

Djed Fehim lovi klena

Teče Jošanica s rastinjem upletena.
To Rogozna se djevojkom obrela
Pa niz pleća pustila kiku.
Ili je, možda, Stvoritelj -
Najbolji pejzažista -
Baš ovdje naslikao najlepšu sliku.

U ovoj se ljepoti svakoga trena
Rodi po jedan div od klena.

Pa, petkom, poslije džume,
Djed navuče čizme od gume.
U firu boje čamove šume,
Da lovi klena od pola milje.

Onoga iz zbilje, ili uobrazilje?

Redžep Nurović

Razgovor o pjesmi:

Sa kim je pjesnik uporedio rijeku Jošanicu?
Šta djed Fehim lovi u Jošanici?

Nepoznate riječi:

Jošanica - rijeka koja teče kroz Novi Pazar

Rogozna - planina istočno od Novog Pazara na kojoj izvire rijeka Jošanica.

džuma - dan muslimanke molitve petkom

klen - vrsta ribe

Smreka iz zavičaja

Donio sam iz zavičaja
Jednu mladicu smreke
I zasadio je u saksiju.

Ona je na balkonu, pri svjetlosti,
Zalivam je vodom sa česme.

Svakog jutra i uveče pitam je
Kako se osjeća
(da vidi da nije sama).
Gledam je kako napreduje.

Jedno vrijeme dobro se držala,
Ali, evo, kako se primiče jesen,
Na njoj je sve više suvih iglica.

I grančice su počele da vise.

Ibrahim Hadžić

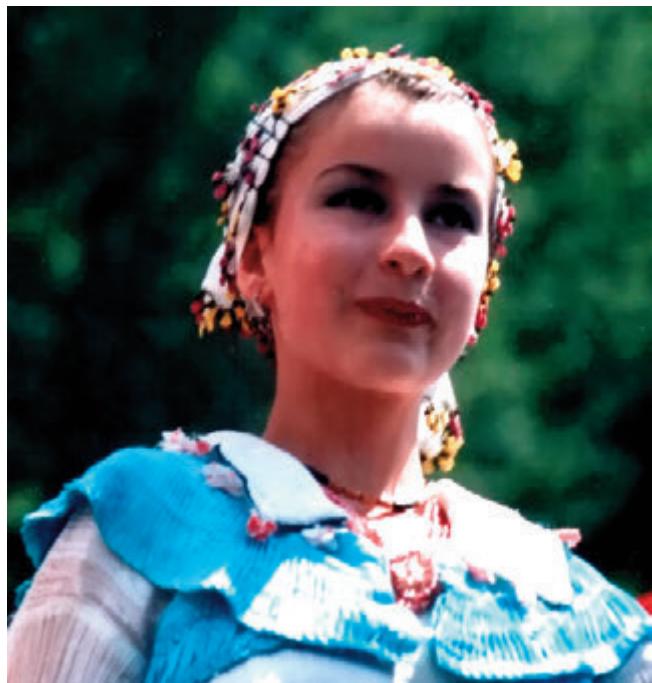
Razgovor o pjesmi:

Analiziraj ovu pjesmu.
Zašto je pjesnik iz zavičaja donio jednu malu smrekiju?
Je li to bila ljubav prema zavičaju?
Neki ljudi, kad odu iz zavičaja, ponesu grumen zemlje,
kakvo značenje to ima?
Da li je smreka bila usamljena?
Ko je svakog jutra obilazio smrekiju u saksiji?
Na šta je smreka podsjećala pjesnika?
Da li i ti voliš neko drvo?
Koje je drvo najviše rasprostranjeno u tvome kraju?

Knjigu pišu Gusinjke djevojke

Knjigu pišu Gusinjke djevojke,
Pa ju šalju paši Ali-paši:
"Aman, pašo, aman, Ali-pašo,
Puštaj nama momčad Gusinjane,
I Plavljane, sive sokolove,
Ostadosmo mlade neudate,
Isprošene, a ne dovedene,
Dovedene, a ne poljubljene,
Upuhljaše s medom gurabije,
Izagnješe kape rešmajlje,
Na džamove puholj popanuo,
Iz sokaka trava izniknula,
Bez momaka i bez đevojaka!"

Narodna lirska pjesma

Nepoznate riječi:

gurabija - vrsta kolača, slatkiša
rešmanlja - šarena kapa
džam - staklo na prozoru
puholj - prašina

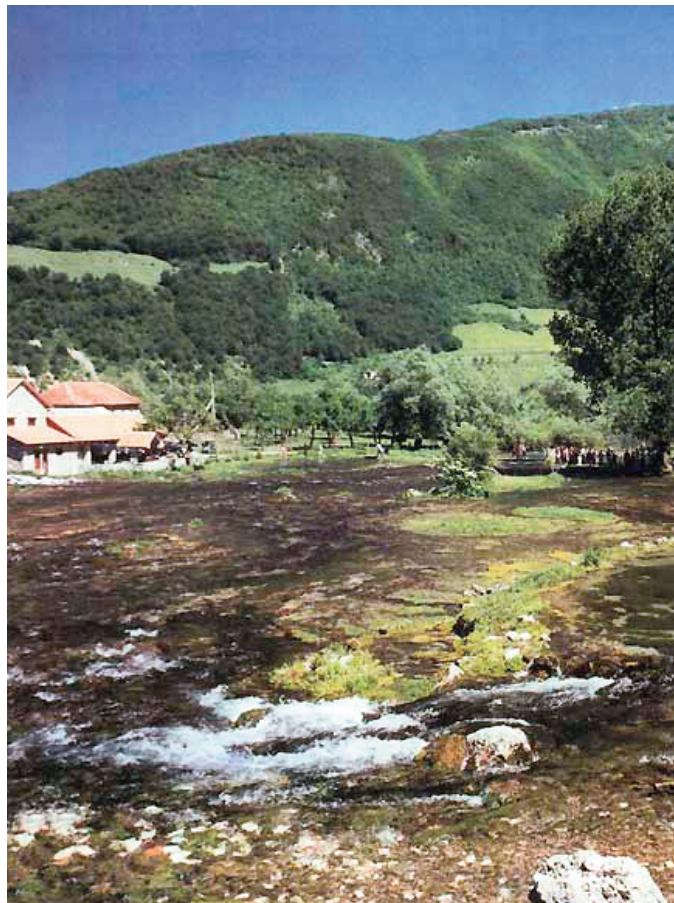
Razgovor o pjesmi:

O čemu se govori u ovoj pjesmi?
Kome knjigu pišu Gusinjke djevojke?
Zašto? Šta je knjiga po ovoj pjesmi?
Ko je Ali-paša?
Gdje su otišli Plavljeni i Gusinjeni?
Šta se događa u odsustvu momaka?

Plave grade, moj veliki jade

Plave grade, moj veliki jade,
A Gusinje moje vereminje,
Verem stekoh u vama živući,
Strahujući i ljeti i zimi,
Od hajduka i od gorskog vuka,
Od sejmena i od haramija,
Od kačaka - mrkih Arnauta,
Od uskoka i od Karadaka.

Narodna lirska pjesma

Nepoznate riječi:

jad - bol, tuga

sejmeni - turski vojnici

haramija - pustahija, samovoljnik

verem - muka

Arnaut - Albanac

uskok - hajduk, razbojnik

Karadak - Crna Gora

kačak - odmjetnik

Razgovor o pjesmi:

O čemu se govori u ovoj pjesmi?

Znaš li gdje se nalaze Plav i Gusinje?

Pronađi na geografskoj karti Plav.

Koje planine okružuju Plav i Gusinje?

Zašto djevojka kaže: "Verem stekoh u vama živući"?

Zbog čega djevojka strahuje i ljeti i zimi?

Od koga strahuje djevojka u ovoj pjesmi?

Zadatak:

Uz pomoć nastavnika objasni nepoznate riječi i zapiši ih u svoju svesku.

Biševci i Župljanin

Poduđu dva Biševca u Novi Pazar i usput sustignu nekog Župljanina koji je nosio pun džak oraha da proda na pijaci. Stadoše se došaptavati i smišljati kako da ga prevare i uzmu mu one orahe, pa jedan od njih, u neko doba, reče:

- Hoćeš li da se opkladimo da ćemo pogoditi jesu li ti orasi u džaku otako ili oliho? Ako ne pogodimo, da ti platimo koliko koštaju; ako pogodimo, daćeš nam orahe.

Župljanin pristade. Tada jedan od Biševaca reče da se kladi da je u džaku otako oraha, a drugi da nije, nego oliho.

Izručiše orahe na jednu ledinu pa stadoše odvajati dva po dva, dok na kraju ispade da je oraha - otako.

- Evo sam pogodio! - reče onaj što je tvrdio da će ih biti otako.

Uzeše mu orahe, natovariše i odoše.

Kad se Župljanin vrati kući, ispriča ocu kako je bilo s orasima i kako su mu ih uzeli, a otac-ga stade koriti:

- Hadalju jedan hadaljasti, kako je moglo drukčije biti no otako ili oliho! Jedan je morao-da pogodi.

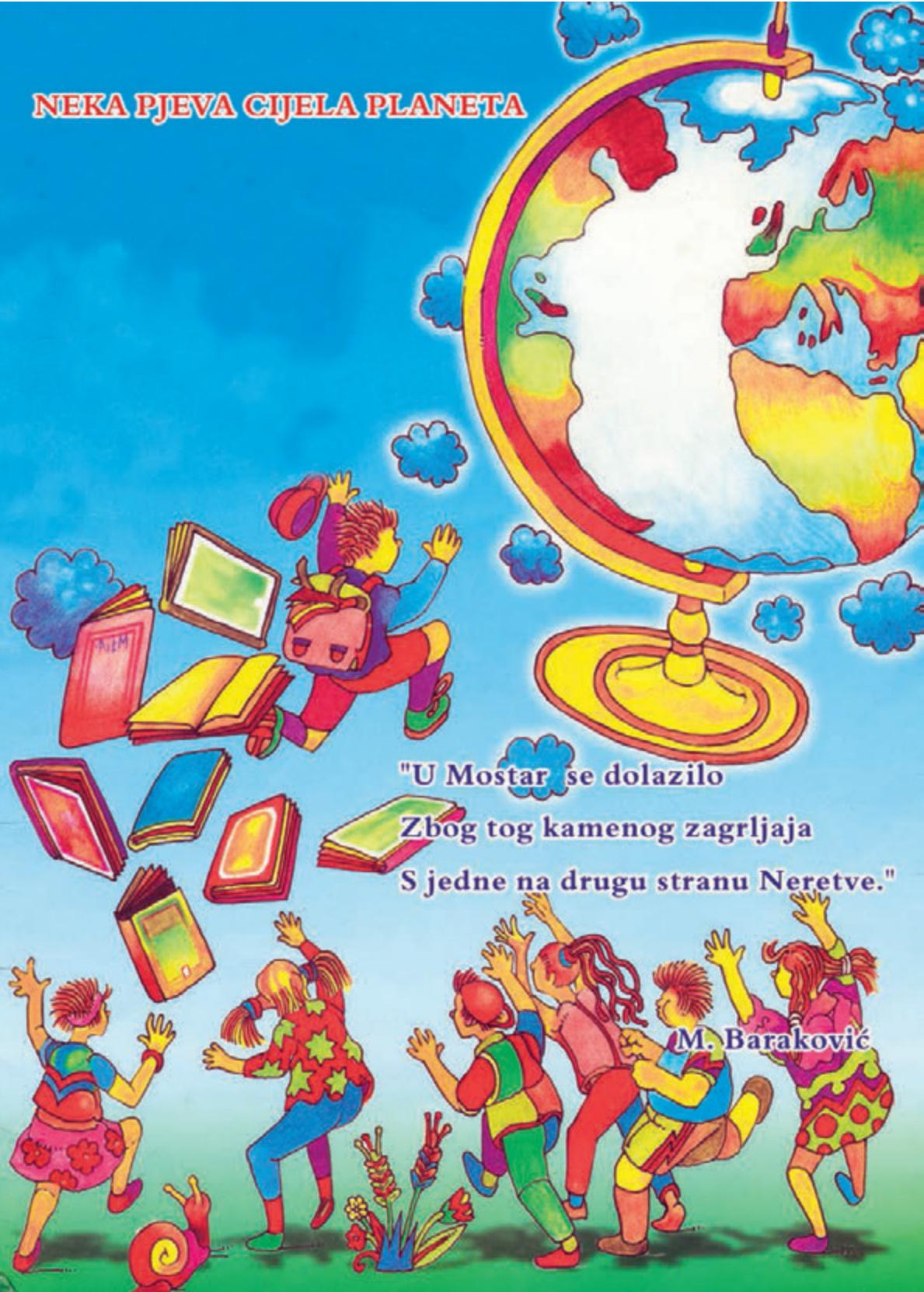
Narodna priča

Razgovor o priči:

Sa kim je Župljanin razgovarao u ovoj priči?
O čemu su razgovarali Biševci među sobom?
Kako su prevarili Župlajnina da mu uzmu orahe?
Zašto je otac korio sina?
Da li je opklada bila ispravna ili nije?
Kako bi ti postupio u sličnoj situaciji?
Gdje se nalazi Župa a gdje Biševo?

NEKA PJEVA CIJELA PLANETA

Sva djeca svijeta

Nek pjevaju sva djeca svijeta,
Nek pjeva cijela planeta,
Nek igraju i nek se druže,
Jedno drugom nek sreću pruže,
Zajedno žive ljepše i duže.

Nek rastu, u cvijetu mladosti
Nek budu sretni i u starosti,
Svako nek živi svojim životom
S radošću i toplotom.

Fahreta Bajšin

Zadatak:

Nauči ovo pjesmu napamet.

Napiši domaći zadatak na temu: **Djeca su najveća radost svijeta**

Tri sunca

Budim se rano,
I dan je lijep,
Iako vjetar
Razbijja crijepljiv,
Iako pljušti
I sikće munja
U sivo jutro,
K'o ispod gunja.

Uz huku kiše
I prasak groma,
Ogrnut toplinom
Svoga doma,
Na prvu stranicu
Novog dana
Crtam tri sunca,
Nasmijana.

Prvo, sjajno,
Mami i tati;
Drugo, za mene -
Da me prati;
A jarko, treće,
Ono najveće,
Nekom neznanom,
Ko nema sreće.

Ismet Bekrić

Pitanja:

Kako dječak započinje novi dan?
Za koga je dječak nacrtao tri sunca?
Zašto je neznancu nacrtao najveće sunce?
Koje osjećanje dječak izražava ovim postupkom?
Da li sva djeca na svijetu imaju svoj topli dom?
Šta dječak izražava ovim svojim postupkom?
Koliko u dječakovom srcu ima topline?
Čime je dječak ogrnut?

Zadatak:

Nacrtaj tri sunca vodenim bojama.

Djevojka je sunce bratimila

Djevojka je sunce bratimila:
"Jarko sunce, moj po bogu brate!
Stani malo nad gorom zelenom,
Doklen bratu košulju navezem:
Na ramena labudova krila,
Među pleći međedovu šapu,
Uz rukave šefteli-behare,
Uza skute Ajkunine ruke!"

Narodna lirska pjesma

Blagoslovi:

Usta ti se pozlatila.
Sve hodilo, ti letio.
Zlato ti sa streha kapalo.

Razgovor o pjesmi:

Kako si razumio ovu pjesmu?
Odredi njene mitološke elemente.
Šta su to mitološke pjesme?
Sa kim se djevojka razgovara u ovoj pjesmi?
Zašto je djevojka željela da sunce stane?
Kakav vez je vezla djevojka na bratovljevoj košulji?
Da li si čuo da neko pjeva ovu pjesmu?
Pokušaj i ti da je otpjevaš.

Kornjača i zec

Kornjača i zec takmičili su se u brzini. Tako utvrde oni rok i mjesto, te krenu na put. Znajući da je rođeni trkač, zec se nije toliko brinuo za trku nego leže kraj puta i zadrijema. A kornjača, znajući svoju sporost, trčala je bez predaha. Tako ona prestigne zeca, koji je spavao, i dobije pobjedničku nagradu.

Ezop

Razgovor o tekstu:

O čemu se govori u ovoj **basni**?
Da li se zec mnogo brinuo o ishodu trke?
U šta se zec pouzdao?
Da li je zec bio u pravu kad se pouzdao
u svoje prirodne sposobnosti?
U šta se kornjača pouzdala?
Čime je kornjača osvojila pobjedničku nagradu,
pameću ili upornošću?
Smijemo li se osloniti samo na talenat
ili moramo i raditi?

Komparacija pridjeva:

Zec je **brz**. Automobil je **brži**. Avion je **najbrži**.
Čovjek je **spor**. Slon je **sporiji**. Puž je **najsporiji**.

Abdijev san se ostvario

Abdi živi sa svojim daidžom Džumalom otkako su mu roditelji umrli. On ima deset godina i nikada nije bio u mogućnosti da ide u školu. Niko nije stvarno brinuo o njemu. Svakog jutra je prolazio pored škole kada je vodio krave na pašu. Ponekad je stajao ispred škole i puštao krave da lutaju unaokolo. Sanjao je da je učenik u razredu sa ostalima. Sanjao je o novim knjigama punim slika. Zamišljao je sebe kako piše svoje ime na tabli, a ostali mu učenici aplaudiraju. Abdi je znao da je to samo san!

Jednog dana je odlučio da ostavi krave i ode u seosku školu. Stajao je ispred prozora, slušao i gledao šta se dešava u učionici. Čuo je djecu kako pjevaju i čitaju. Vidio je crteže. Nastavnik objašnjava neke brojeve, zatim govori o životu različitih životinja.

Abdi je sve više i više želio da ide u školu.

Svake večeri je Abdi posjećivao svog druga i komšiju Ahmeda dok on radi svoj domaći zadatak. Ahmed je odlučio da o njemu razgovara sa nastavnikom:

- Nastavniče, - reče Ahmed - ja sam veoma ponosan što sam dobar učenik, ali moj drug Abdi mi pomaže da budem tako dobar učenik.

Nastavnik je bio iznenađen i upitao:

- Ko je taj Abdi? Pričaj mi o njemu.

Ahmed je pričao svom nastavniku o Abdiju. Nastavnik je odlučio da upozna tog finog dječaka koji ne ide u školu.

Te iste večeri nastavnik je otisao do Ahmedove kuće da pita gdje Abdi živi. Zatim je otisao da vidi Abdijevog daidžu koji je muzao jednu od svojih krava. Poslije razmjene pozdrava, nastavnik je pitao Džumala:

- Da li možeš poslati sutra svog sestrića u školu?

- Šta? - rekao je Džumal - Kakvo ti imaš pravo da se mijеšaš u moj posao?

- Nikakvo! - uzvratio je nastavnik, snebdivajući se - Ja samo želim da vam pomognem.

- Kakvu mi to pomoći predlažeš? - odvratio je daidža.

Nastavnik je shvatio da neće moći da ubedi Džumala. Zatim se sreo sa jednim mudrim čovjekom iz zajednice i razgovarao sa njim o Abdiju i njegovom daidži.

- Ne brini - reče mudrac - Ja ti obećavam da će Abdi ići u školu.

Sljedećeg dana mudrac je otisao da vidi Džumala.

- Došao sam da razgovaram o Abdiju - reče on.

- I vi, takođe, želite da on ide u školu? - reče Džumal i poče da se stvarno zbumuje.

Mudrac mu odgovori tihim i blagim glasom:

- Dužnost nam je da obrazujemo našu djecu, da bi oni imali budućnost drugačiju od naše. Mi moramo misliti na njihovu budućnost.

Džumal je mislio i mislio i zaključio da je mudrac u pravu.

- U redu, u redu... od sutra će Abdi ići u školu!

(Izvor ove priče je UNESCOPEER, Somalija.)

Škola kao snaga za lični razvoj

U ovoj priči se govori o potrebi čovjeka da se obrazuje.

Kako je mudrac nagovorio daidžu Džumala da dozvoli da Abdi ide u školu?

Abdi, kao i sva druga djeca, ima pravo na obrazovanje. Zbog čega je Abdi toliko volio da ide u školu?

Da li Abdi ima pravo na školu, znanje i obrazovanje?

Pravo na školovanje, slobodno učestvovanje u kulturnom životu je vrlo važno i ujedno, pravo svakog čovjeka.

Svaki pojedinac ima pravo da izabere način učestvovanja u određenim kulturnim zbivanjima. Drugo, država mora obezbijediti građanima da uživaju proekte kulture, nauke i umjetnosti.

Konvencija o pravima djeteta

Pravo svih članova ljudske zajednice jamče Ujedinjene Nacije, bez obzira na: rasu, pol, jezik, religiju, političko ili drugo mišljenje, nacionalno ili društveno porijeklo, imovinu, rođenje ili drugi status. Posebno su zaštićena djeca i njima treba uputiti zaštitu i pomoć. Jer dijete (za pravilan razvoj) treba da raste u atmosferi razumijevanja i sreće. Dijete treba da bude vaspitano u duhu ideja objavljenih u Povelji Ujedinjenih Nacija, a naročito u duhu mira, slobode, jednakosti, tolerancije, solidarnosti.

U mnogim zemljama svijeta postoje djeca koja žive u vrlo teškim uslovima i takva djeca treba da imaju posebnu pažnju. Potrebno je više raditi na poboljšanju uslova života djece u svakoj zemlji, a naročito zemljama u razvoju.

Dječja prava:

- Pravo na igru,
- Pravo na odevnost,
- Pravo na samoizdržavanje,
- Pravo na pohađanje škole
- Pravo na dobijanje zdravstvene zaštite,
- Pravo na toleranciju,
- Pravo na polnu jednakost i pravo na rasnu jednakost,
- Pravo na posjedovanje porodice,
- Pravo na posjedovanje nacionalnosti,
- Pravo na posjedovanje doma,
- Pravo na odlazak gdje se to želi,
- Pravo na jelo,
- Obaveze poštovanja nastavnika,
- Obaveze poštovanja svojih roditelja,
- Obaveze izbjegavanje svađa,

Da li ste znali:

21. mart - Međunarodni dan maternjeg jezika.
21. april - Svjetski dan knjige i prava autora.
3. maj - Svjetski dan slobode štampe.
15. maj - Međunarodni dan porodice.

Tajanstvena planeta

Još postoji malena planeta -
Posljedna je negdje na dnu svijeta.

Granice su između zemalja
Tu redovi procvetalih lala...

Otputujmo. Ko putokaz važi:
Desnom rukom srce nam pokaži...

Bratoljublje - velika zastava,
Na licima ljubav rasplamsava.

Tamo ljudi raznih rasa rade,
U kućama žive bez ograde.

Nigdje tamo nema peći hladne,
Otac priča tu čim veče padne.

Još postoji, ja vjerujem u to,
Tu je svako lice osmehnuto.

I hljebove meke sjeku tamo
Ruke koje grle, grle samo.

Svečano obučen, unuk svaki
u nedjelju s cvijećem ide baki.

Dijete priđe ruci što miluje,
I od iste ruke ne strahuje...

Život premre zaplače li dijete,
I čuje se srce te planete.

Još postoji, znam, planeta mala -
Nema groba u koji bi stala...

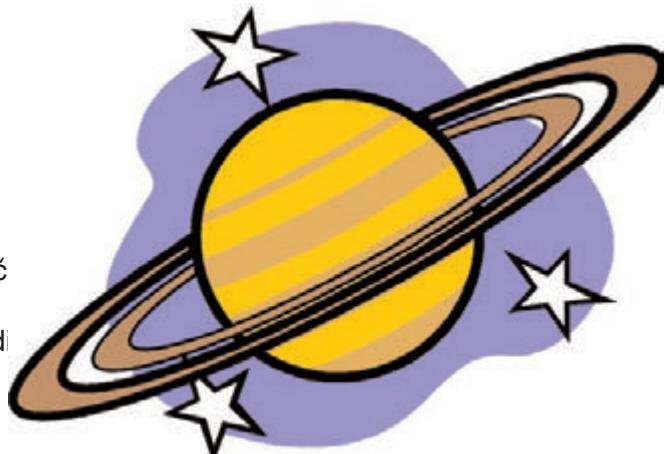
Ferenc Feher

Razgovor o pjesmi:

Kako se zove strofa od dva stiha?
Kako se zove glasovna podudarnost riječ
kraju stihova u strofi?
Analiziraj u odjeljenju ovu pjesmu i odredi
njen smisao.

Zadatak:

Rastavi na slogove nekoliko stihova iz ove pjesme. Evo ovako:
Gra-ni-ce su iz-me-đu ze-ma-lja.

Nasrudin-hodža i kadija

Priča se kako je neki kadija uvijek zvao Nasrudin-hodžu da mu dođe u posjetu, ali mu on nije htio nikada doći.

Zato kadija jedanput nagovori svog čatiba da štogod naljuti hodžu neće li on doći da ga tuži.

Iza toga domalo vremena ugleda čatib hodžu na pazaru gdje nešto kupuje. Čatib se došunja do hodže, te mu iza leđa odvali jednu dobru ljosku, a onda tabanima vatru, i pobježe. Hodža potrči za njim, ali on utječe i negdje se sakri.

Sjutradan dođe hodža kadiji u mešćemu. Kad uniđe, ustade kadija prema njemu na noge, govoreći mu:

- Hodi, hodža! Bujrum, sjedi! Otkad mi nijesi došao!?
- Neću sjedeti, već sam došao tužiti ovoga tvoga nesretnika - i pokaže prstom na čatiba. - Jučer mi odvali šamar bigajri-hak, nasred čaršije.

Na to se kadija okreće čatibu i zapita ga:

- Jesi li ošinuo hodžu šamarom?

- Jesam - odgovori čatib. - A zašto? - zapita kadija. - Efendum, u mene ima jedna mahana, a to je: dođe mi svakog mjeseca pa moram ošinuti šamarom koga prije dohvativam. I jučer mi dođe ona moja mahana, pa pošto je hodža bio najbliži, njega udarih i odoh svojim putem.

Na to kadija dohvati čitab, otvori ga i prevrnu nekoliko lista, pa će čatibu:

- Ovdje piše da daš hodži paka četri pare što si ga udario, a on neka tebi halali.

- Nemam sitna - reče čatib.

- Pa idi razmijeni - dočeka kadija, namignuvši okom na njega neka bježi.

Čatib ustade i ode.

Kadija će opet hodži:

- Sjedi, hodža, dok on donese pare.

- Mogu i stajati - reče hodža.

Prođe dosta vremena, sat-dva, a čatiba nema. Vidje hodža da čatib neće doći s parama, pa se primače kadiji, koji gledaše u čitab smiješeći se, priveza mu jedan šamar što može bolje, govoreći:

- Eto tebi svoj hak predajem! Kad dođe čatib i donese četriri pare, neka ih tebi dade, je'l nemam kada čekati!

To rekavši, obode na vrata.

Narodna priča

Razgovor o priči:

Prepričaj ovu narodnu priču o Nasrudin-hodži i kadiji.

Prepiši nepoznate riječi u svoju radnu svesku i uz pomoć nastavnika objasni njihovo značenje.

Uradi po abecedi manji rječnik od ovih riječi.

Razgovaraj u odjeljenju sa drugovima i drugaricama o liku Nasrudin-hodže. Kakav je kadija u ovoj priči?

Šta se kadiji osvetilo u ovoj priči?

Kakav je postupak Nasrudin-hodže prema kadiji?

Šta te je u ovoj priči nasmijalo?

Zadatak:

Pročitaj ovu priču i kraći sadržaj upiši u svoju radnu svesku.

Vihor ružu niz polje nosaše

Vihor ružu niz polje nosaše,
Doneše je Muju pod čadore.
Pod čadorom niko ne bijaše
Samo Mujo rane bolovaše,
Sedam rana - od sedam jarana,
Osma rana - udaje se draga.
"Sedam rana preboljeću lahko,
Osmu ranu ne mogu nikako,
Osma rana udaje se draga."

Lirska narodna pjesma

Zakletve:

Tako mi sunca što me grije.
Tako mi današnjeg dana.
Ovoga mi hljeba i soli.

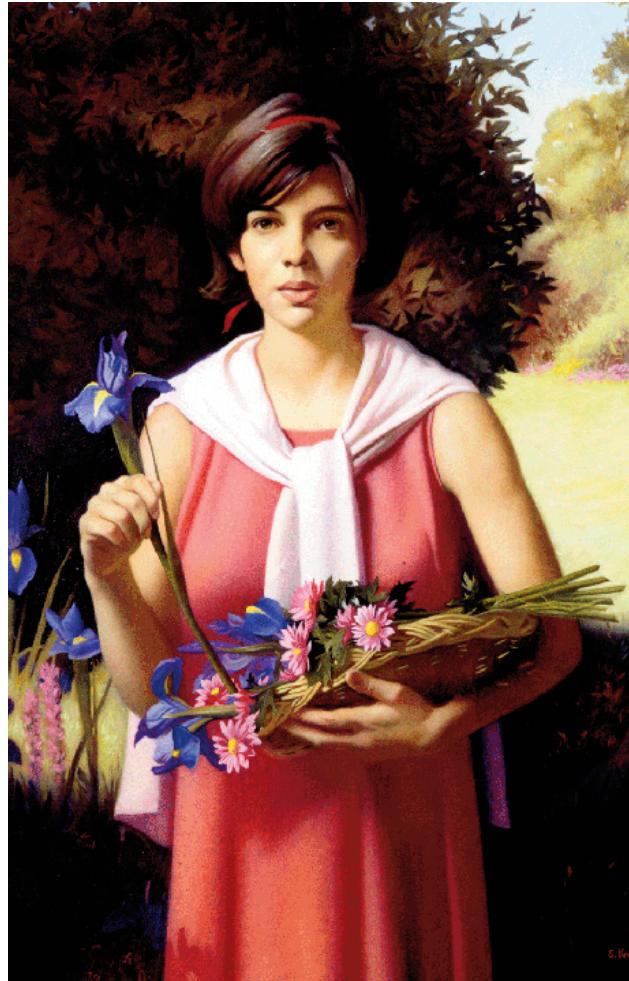
Zadatak:

U ovoj lirskoj narodnoj pjesmi vihor nosi ružu Muju pod čador.
Opiš gdje vihor nosi ružu upotrebljavajući riječi iz ove pjesme:
Muju pod čador, sedam rana, osma rana.
Zašto Mujo lahko može da preboli sedam rana?
Zbog čega je Muju osma rana neprebolna?

L'jepo ti je cv'jeće u proljeće

L'jepo ti je cv'jeće u proljeće,
Još su ljepše u jesen djevojke!
Kad zagrnu uz ruke rukave,
Kad zaglade kose u uvojke,
Pa zadignu šarene dimije
I uhvate kolo na livadi!
Smamile bi sa neba oblake,
Kamo l' ne bi sarajske junake!
Takva ti je i Glodina Fata:
Sve se šeće i plećima kreće,
Sve se ljuti, moju pamet muti!
Odkud mene primamiti neće?

Lirska narodna pjesma

Razgovor o pjesmi:

Sa čime su djevojke upoređene u ovoj pjesmi?
Kad su djevojke najljepše?
Kako su djevojke opisane u ovoj lirskoj narodnoj pjesmi?
Kako to da su ljepše djevojke u jesen od proljećnog cvijeća?
Koga su djevojke smamile odlaka?
Kakva je Glodina Fata u ovoj pjesmi?
Kome je ona pamet zamutila?

Zagrljeni vidik

U podne zatvori oči -
Poželi nebo zvijezda,
U ponoć oči otvori -
Zaželi nebo cvijeća.

Kad želiš, ruke raširi,
Udahni duboko nebo.
Cio vidik zagrli,
Kad želiš, oko veseli.

Na dlanu mjesecina.
Sunce u oku.
Ptici poželi krilo,
Šumi jelu visoku.

Kad želiš, san otvori.
Sunce u travi skače.
Reci ono trajno,
Taho - biće jače.

Alija Dubočanin

Razgovor o pjesmi:

O čemu se govori u ovoj pjesmi?
Ispričaj šta sve vidiš sa prozora svoje sobe.
Šta je vidik?

Zadatak:

Nauči ovu pjesmu napamet.
Vježbaj da je recituješ lijepo.

Trešnja na drugoj obali

Svi plivači su govorili da na drugoj obali Drine krupne trešnje savijaju grane do zemlje, pa se mogu brati i sjedeći. Ido je tada krišom silazio sa obale, saginjaо se do vode i iskošenim pogledom mjerio širinu rijeke. Onda je bacao tašu, ali ona nije prelazila ni maticu, već je u blagom brčku tonula.

"Ne mogu ni dobaciti, a kamoli preplivati", pomislio je. A kad se uspravljaо, pred njim je iskrasavala još šira rijeka po čijoj površini tajanstveno šumi pjena.

Jednog dana, čuvši plivače kako govore "hajmo u trešnje", Ido nije mogao da odoli tom izazovu. Iz svog skrovišta uzeo je najveću tikvu i za glavu joj privezaо novi kanap da se u vodi ne rasprede. Njegovu namjeru prvi je otkrio vodeničarev sin Jakub. Kad su sva djeca napustila poljanu kod Šeste vodenice i stazicom pored Joševačke riječice uputila se Drini, Jakub je prišao Idu pod orah. Uzeo mu tikvu koju je krio za leđima, potegao kanap, kucnuо u njen trbuh, kao da udara čvrgu nekom ošišanku, pa najzad upitao:

- Može li te ovo prenijeti?
- Tikva će mi samo pomoći da predahnem na sredini - odgovorio je Ido dok mu je lice osvajala vatra.

Jakub nije želio da kaže šta sve namjerava da učini dok budu plivali zajedno preko Drine, prvi put. Idi je bila dovoljna pomoć što mu ne brani da se odvaži na taj korak.

Rijeci je prvi prišao Jakub. Za njim, na korak uzvodno, zagazio je Ido. Ispred sebe je objema rukama pridržavao tikvu da mu ne visi o pasu. Tada se Jakub okrenuo i mahnuo rukom Muharemu koji je iza njih ostao skriven na obali. Ovaj je pritrčao da ih pršće, zbog čega su Ido i Jakub trkom gazili prema matici. Tikva je odskočila s Idinih prsa na leđa. Ispod nogu mu je bježalo kamenje pa je morao da zapliva, a glavu visoko podigne da ga je od toga zabilio potiljak. Dok je izmahivao, ispod lijeve mišice vidio je Jakuba kako bočno grabi samo jednom rukom i motri na njega.

Oko sredine rijeke Ido je nehotice zamahnuo prema Jakubu, a on je odmah onom slobodnom rukom počeo da mu namješta tikvu i da pipa kanap ispod grudi.

-Prešli ste polovinu! - doviknuo je Muharem. Ido je, međutim, znao da ga time samo hrabri, pa je zamahnuo tako snažno, da je Jakub morao zaplivati objema rukama da ga stigne.

- Sačekajte! Obraćete sve trešnje dok ja dođem - ponovo se oglasio Muharem.

Valovi preko desne ruke iznenada su počeli da pune Idina usta. Zbog toga se iskrenuo na leđa. Tikva je iskočila na grudi i ispriječila mu se pogledu. Izgledalo je da baš o njoj zavisi, pa je iz prkosa ubrzo vratio u prvobitni položaj i ponovo snažno zaplivao.

Odjednom je Jakub naglo ustao. Voda mu je bila do koljena.

"Pustio me da što duže plivam, pa da se uvjerim kako rijeku mogu preplivati i gdje je najšira", pomisli Ido i pobjedonosno se osloni na noge. Mračno kamenje, koje je gledao s druge strane, sad se pretvorilo u raznobojni mozaik od kojeg ne može da odvoji oči.

Iz kratkog sanjarenja prenu ga Jakubovo pljeskanje o površinu. Poslije nekoliko brzih koraka Ido pade po sprudu i zagrabi vrele oblutke objema šakama. U isti mah odluči da te kamenčiće, umjesto trešanja, prenese na svoju obalu.

Alija Musić

Razgovor o priči:

O čemu pisac govori u ovoj priči?

Jesi li bodrio Ida dok je plivao?

Da li si i ti u stanju da napraviš neki sličan podvig?

Kako je Jakub pratio Ida?

Čime si se naročito oduševio u ovoj priči?

Šta je Jakub radio kad bi Idu došlo teško?

Kad se nešto želi i hoće, može li da se i postigne?

Da li je Ido bio siguran u svoj uspjeh?

Kakvi su Jakubovi postupci i osobine?

Šta je potrebno da bi se postigli dobri rezultati u sportu, učenju ili nečem drugom? Kako se Ido osjećao na drugoj obali?

Šta je Ido odlučio da poneše na svoju obalu?
Kakav je Jakub drug?
Ispričaj neku sličnu priču o svom drugu.

Nepoznate riječi:

taša - pljosnat kamen koji se baca po površini vode
mozaik - slika urađena od sitnih kamenčića, stakla ili keramike
Objasni šta znači **nehotice**, a šta **hotimice**.

Glagoli

U ovoj priči su prikazane veoma žive radnje i uzbudljivi trenuci.

Posmatraj rečenice: Plivao je Ido prema drugoj obali. Pratio ga je Jakub neprestano pliva-jući za njim. Vidio sam ih kad su stigli na drugu obalu.

Koje radnje je Ido izvršio?

Kojim vrstama riječi su iskazane radnje u ovim rečenicama?

Posmatraj riječi: **grabi**, **motri**, **zamahnuo**, **zaplivao**, **bježati**, **gaziti**, **mahati**...

Šta označavaju te riječi? Kako se zovu riječi koje označavaju radnju?

Ido je čuo da su trešnje savijale grane do zemlje, pa se mogu brati i sjedeći.

Glagoli **brati**, **plivati**, **trčati**, označavaju radnju.

Glagoli **ležao**, **uživao**, **spavao**, označavaju stanje.

Glagoli **žuborila**, **pjenušila**, **sijeva**, **sviče**, označavaju zbivanje.

Prema tome: glagoli su riječi koje označavaju radnju, stanje i zbivanje.

Zapamti!

Slovo J se ne piše između I i O : **zaboravio**, **progovorio**, **bio**, **kamion**, **avion**,
Slovo J se piše između O i I : **koji**, **moji**, **svoji**, **broji**, **kroji**,

Izgovor i pisanje glasova Č, Ć, Dž, Đ,

NEPRAVILNO

otrćao
dućancić
bić
lanćić
lonćić
đamija
pidama
Đemal
hođa
đemper
đep

PRAVILNO

otrčao
dućančić
bič
lančić
lončić
džamija
pidžama
Džemal
hodža
džemper
džep

Zadatak:

Zapiši nekoliko riječi iz bliže okoline u kojima će biti Č, Ć, Đ i Dž.

ć Ć đ đž

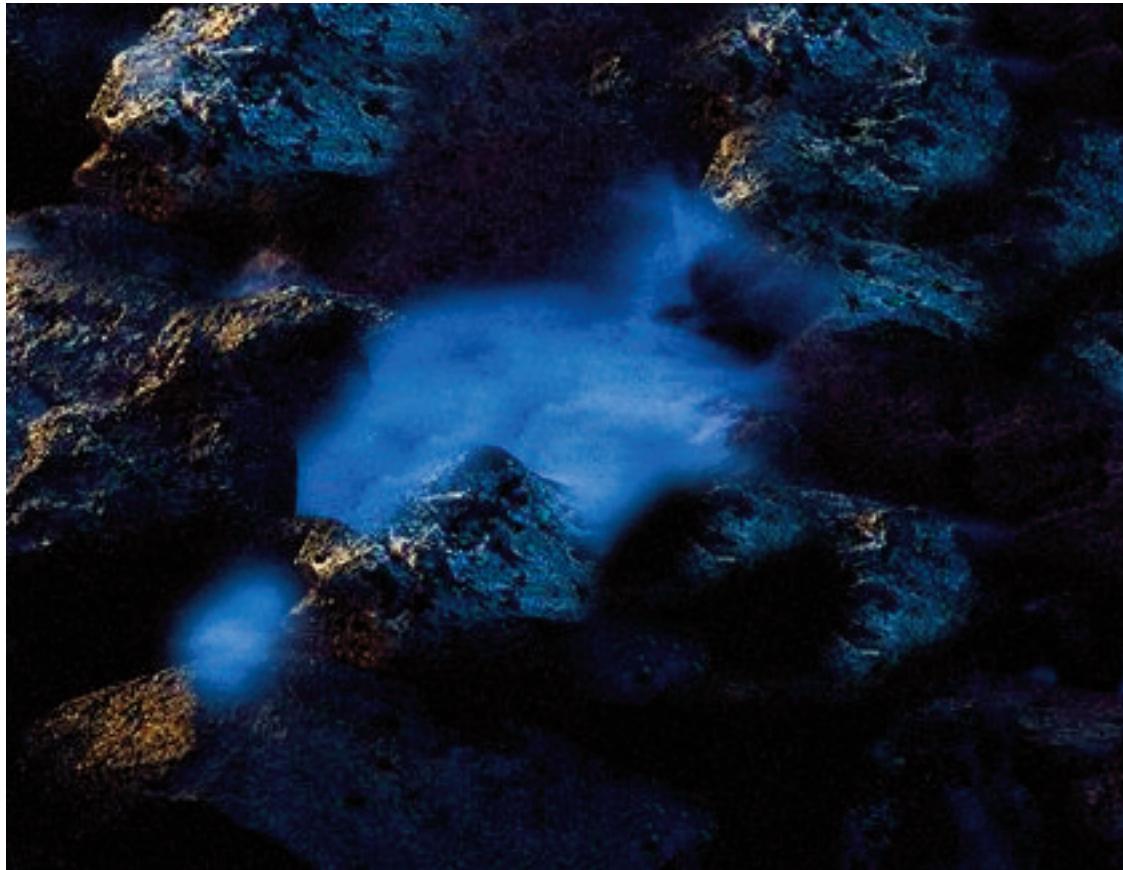
Kladnice, vodo studena

Kladnice, vodo studena,
S koje si strane Sjenice?
S desne sam strane Sjenice,
A s lijeve strane Javora,
Gdje majka rađa sokola.

Lirska narodna pjesma

Pitanja:

Gdje se nalazi Kladnica?
Zašto se riječ Javor u ovoj pjesmi piše velikim slovom?
Kada se riječ javor piše malim slovom?
Kada se riječ sjenica piše malim a kada velikim slovom?

Melisin dan

- Melisa! Melisa! Melisa, ustani! Da li znaš koliko je sati? Da li mi uvijek treba bič dabih te probudila?

Gospođa Pol je vikala, ali dijete je čvrsto spavalo jer nesumnjivo ide kasno u krevet. Ona se pomjerila u svojoj gomili mokrih dronjaka: četiri je ujutro i za nju novi dan nasilja tek počinje.

Melisa ima deset godina, godina u kojima druga djeca još uvijek mogu da sanjaju i uživaju. Njeni su roditelji bili toliko siromašni da bi je zadržali kod sebe u provinciji. Prije nekoliko godina poslali su je u prestonicu kao služavku. To je bio udarac za dijete koje još uvijek treba ljubav i briga.

Svaki dan za Melisu je duga i užasna mora. Ona je podnosila najgore dirinčenje. Njeno ime se čulo češće nego bilo čije drugo u domaćinstvu, ne zato što su joj bili naklonjeni nego zato jer je potrebna. Melisa ustaje u zoru i poslovi u domaćinstvu koje ona obavlja preko cijelog dana odgovaraju nekome ko ima dva puta više godina od nje. Što je još gore, ona je tučena i omalovažavana za svaki bezazleni pokret ili ponašanje. Prema njoj se ponašaju nasilno i prezrivo. Melisa nije jedina bila u kući podvrgnuta mentalnom i fizičkom nasilju. Gospodin i gospođa Pol su rešavali nesuglasice batinama i bijesnim vikanjem. Više puta gospođa Pol je šamarala Melisu kada njen muž izgubi kontrolu i pobjesni. Sve češće su djeca tučena kao dio njihovog vaspitanja. Melisa je prestala da računa broj šamara na dan koje je dobijala, kao i ponižavajuća imena kojima su je zvali. Ona su u najboljem slučaju prolazila u tišini. Ona nije nikada pomilovana, nikada ljubljena u obraz i nikada nije dobila niti hvala.

Konačno, sunce zalazi na zapadu, ali za Melisu, uprkos tome, još uvijek je podignuto. Ima li nade za ovu djevojčicu čije je srce žigosano nasiljem i pokriveno mržnjom? Uništavajući njenu ličnost i njenu dušu, gazdarica ju je naučila kulturi većitim nasiljem i prihvatanju nasilja.

Nasilje mora biti presečeno u korijenu, u porodici i školi, ako želimo da izgradimo za Melisu i ostalu djecu njenih godina društvo koje poštuje fizičku i moralnu stranu ljudske ličnosti.

Esery Mondesir (student pedagogije na CREFI)
(Priča je preuzeta iz knjige Sva ljudska bića...
Izdavač UNESCO, 1998, Belgija).

Razgovor o tekstu:

Kako je počinjao Melisin dan?

Da li je iko brinuo o njenom djetinjstvu?

Da li znate neki sličan slučaj u vašoj zemlji, kraju ili zajednici?

UNICEF upozorava na opasnosti zloupotrebe djece danas i na oblike ropstva.

Djeca, kao što je Melisa, su takođe ljudska bića, i brigu za njihovu sudbinu treba da vodimo svi mi i da se zabrinemo za prava djece širom planete.

Takođe, treba da znamo da postoji još uvijek i trgovina robljem što je svakako najnehumaniji postupak prema čovjeku.

Šta bi ti učinio kad bi saznao da neko u tvojoj okolini postupa slično sa tvojim vršnjakom kao što je gospođa Pol postupala prema Melisi?

Razgovaraj u odeljenju sa drugovima o ovom problemu.

Zadatak:

Opiši jedan svoj radni dan.

Bajramske cipelice

Nedžad je bio sasvim običan dječak. Imao je starijeg brata Dževada, ali su zato njegove cipele uvijek bile starije od Dževadovih. Starije bratove cipele, koje su sada bile njegove, svaki put je sklanjao u čošek. Nek se ne vide! Bojao se da ga neko dijete ne primijeti:

- Eno, Nedžad opet nosi dževadove cokule!

Volio je da on jedini zna za to.

Došao je ramazan. Došla je i Lejlek-kadr, noć Božje milosti i moći. Hodža je pričao da Bog u toj noći uslišava molbe onih koji ga iskreno mole. Činilo mu se da niko nije bio iskreniji od njega. Želio je u novim cipelama izaći na ulicu da ih svako vidi, da ih svakome pokaže. Želio je da budu takve do sada nije vidio, da budu smeđe ili crne, da budu iznutra obložene, da se ne prljaju brzo. Ali, dove nisu bile uslišene i to ga je rastuživalo.

A onda je došao Ramazanski bajram i djed Osman donio mu je poklon. Bile su to cipele. Nove novcate cipele. Niko ih ranije nije obuvao. Nedžad je potrčao djedu. Poljubio ga u ruku i zagrljio.

- Hajde, hajde, momčino, moramo se spremiti za džamiju. Čuješ li ezan, da ne zakasnimo na bajram-namaz.

Hadžem Hajdarević

Razgovor o priči:

O čemu se govori u ovoj priči?

Zašto su Nedžadove cipele uvijek bile starije od cipela njegovog starijeg brata Dževada?

Da li je Nedžadovo molitvu Bog uslišio?

Ko je donio Nedžadu nove cipele?

Kako se Nedžad tada osjećao?

Gdje je Nedžad otisao sa djedom kada su čuli ezan?

Zadatak:

Napiši domaći zadatak na temu: Kako sam proveo bajramski praznik.

Pasi, riđo

Držim te za ular
Da ti svoje jade kažem.
Sedim pokraj tebe.
A plačem zbog tebe.

Pasi, riđo, pasi
Pored velikog druma.
Jer sad nije vreme
Kao što je bilo.

Kuda riđo pase,
Onde cveće raste.
Gde je riđo pasao,
Tamo je porastao.

Kud mi prolazimo
Izniknuće cveće.
A lisnato granje
Sastaviće senu.

Romska narodna pesma

Pitanja:

O čemu se pjeva u ovoj lijepoj romskoj pjesmi?
Šta za Rome znači konj?
Kojim dijalektom je napisana ova pjesma?
Šta znače stihovi:
Kuda riđo pase, / onde cveće raste.
Kuda mi prolazimo / izniknuće cveće?

Da li ste znali:

- 8. mart - Dan UN za prava žena i Međunarodni mir
- 21. mart - Međunarodni dan za eliminisanje rasne diskriminacije
- 8. april - Međunarodni dan Roma
- 20. novembar - Međunarodni dan dječijih prava
- 2. decembar - Međunarodni dan za ukidanje ropstva

Draga laž

Volio sam da slušam šta stariji pričaju. Još dok ni u školu nisam pošao, znao sam se prišunjati, i u kući, u dvorištu, na njivi, odraslim ljudima i ženama, nekako zaneseno, i gutati svaku njihovu rječ.

Bila je tako zima, zapao snijeg, a kod nas u sobi sjedio je neki meni nepoznat čovjek. Razgovarao je sa ocem i pušio. Braci su mu bili mrki, dugački, a krupne oči kolutale unaoko-ko- lo. smješkao se i govorio preglasno. Kao da se nadvikuje s nekim. Ja sam se šćućutio u dnu sobe da budem što manji, da im ne smetam.

- Vidi snijega - govorio je otac. - Zavalio, pa nikud ne možwš da otpriš ni sto koraka. Ni stoku da otjeraš na potok do pojila. A mećava brije kao nož. Ne da ti oči otvoriti.

Onaj nepoznati zakoluta očima, nasmija se i prihvati brk rukom.

- Ništa je ovo. Sitnica. A u nas za planinom pobijele i zjenice od mraza. Šta da ti kažem! Prozore sjekirom čistimo. A kad - i tu mene iznenada pogleda i kao da namignu - jedan drugoga sretnemo i pozdravimo: Dobro jutro! Zdravo svanuo! Dobar veče! Kako si? Jesi li sus-tao? - sve se to, brate, smzne negdje u zraku. Pa poslije, kad otoplji sunce prigrije, samo čuješ negdje iznad sebe u vazduhu: Dobro jutro! Zdravo svanuo! Dobar veče! Kako si?, pa ne znaš bi li odgovorio ili ne bi - dođe ti nekako i smiješno i strašno.

Pamtio sam riječi. I povjerovao im. Zato sam odmah sutradan rano, dok je mraz ujedao za lice, krenuo na brdo iznad sela. Bilo je to mjesto bez drveća, golo i otvoreno na sve strane. Znao sam da je tamo najhladnije.

Smislio sam nešto što nikad нико u našem selu nije čuo. Veselio sam se tome.

...Kad sam stigao na vrh brda, suze su potekle. Od hladnoće. Mećava se igrala sa snježnom prašinom, zviždala i ledenim rukama vukla me za uši. Pao sam umoran na oštiri snježni pokrivač. I onda opet jedva ustao i počeo da vičem put neba:

- Dobar dan! Zdravo! Ehej! Zuko je budala! Djeco, bježite! Ja sam zmaj! Eto vuka!

Krenuo sam onda natrag.

- Kud si vrljaо по onakvom nevremenu, dijete? - pita me majka kad sam se vratio kući. Ništa nisam odgovorio. Nikom ništa kazao.

A kad sam, jednog jutra, čuo da se ledenice otkidaju sa streha, istrčao sam napolje.

Topal vjetar je ljljuškao gole grane, i na krovu na više mjesta prolakao snijeg. Ispod bijelih nanosa, koji su bili već otančali, stalno je nešto žuborkalo kao da će. To je oticala voda.

Brže-bolje sam se obukao i krijući izmakao iz kuće. Dugo sam išao.

I kad sam najzad došao na brdo, bio sam, čini mi se, još sitniji nego što sam. Od umora i srce je zatreperilo kao preplašena ptica.

Zastao sam i začutao. Otvorio oči i uši. Oči - da me ko ne vidi, kako gledam put neba, a uši - da čujem kako se otkravljuju i tope u zraku one moje riječi. I počnu da se javljaju. Slušao sam pažljivo. Bez daha. A ono ništa... Samo kreštanje vrana. Možda se tek topi, možda će se ipak čuti i ono: Dobar dan! Eto vuka! Treba pričekati.

Vjetar prohuja, pa i zazviždi... ali to nije ono. Ni da se što otopi gore iznad glave, ni da se

čuje. Najposlijе sam krenuo kući.

Nikad nikom nisam o tome govorio... Ali još sam dugo vjerovao onom čovjeku sa brkovi-
ma.

A kad sam već odrastao i krenuo u školu, shvatio sam da je ono o smrznutom govoru bila
laž. Ali mi je ta laž ipak ostala draga za cijelo život.

Šukrija Pandžo

Razgovor o priči:

Šta se dogodilo u ovoj priči?

O čemu pisac pripovijeda?

O čemu su otac i nepoznati čovjek razgovarali?

U šta je dječak povjerovao?

Šta je dječak sutradan uradio?

Kako je doživio izlazak na brdo kad je otoplilo? Čemu se nadao?

Kakav je lik nepoznatog čovjeka, a kakvo njegovo ponašanje?

Šta zaključuješ o čovjeku koji je ispričao priču?

Da li on laže ili se slikovito izražava?

Kakav je dječak koji je slušao priču, lakovjeran ili sklon maštanju?

Koji ti se lik više dopada, nepoznatog čovjeka ili dječaka?

Čemu si se nasmijao na kraju ove priče?

Bošnjačke lirske pjesme

Bošnjačke lirske pjesme se odlikuju izuzetnom ljepotom. To su pjesme ljubavnog sadržaja koje se pjevaju uz instrument i bez njega. One su u narodu poznate kao sevdalinkе.

Titrala se djevojčica

Titrala se djevojčica
Dvjema, trima jabukama,
Četirima turundžama.
Titrajuć se umorila,
Na ruku se naslonila,
Legla malo da odspava.
Otud ide mlad delija,
Mlad delija Sarajlija
Koji kuje tepeluke
I na ruke belenzuke:
"Hoću li je probuditi,
Ili ču je poljubiti,
Grjehota je probuditi,
A još veća ne ljubiti!"

Lirska narodna pjesma

Pitanja:

Šta radi djevojka u ovoj pjesmi?
Čime se zamorila?
Ko je našao pospanu djevojku?
O čemu momak razmišlja pokraj zaspale djevojke?
Šta je na kraju zaključio momak?
Šta je veća grehota: buditi djevojku ili ne ljubiti djevojku?

Brod života

Kapa traži izgubljenu
Glavu
Rukavica nesmotrenu
Ruku
Svako traži sebi
Prijatelja
Brod života traži
Mirnu
Luku
U samoći i kamen se
Drobi
Cvet i drvo suše se
I venu
I panjevi jedan drugom
Krenu

Rabija Šaronjić

Razgovor o pjesmi:

O čemu pjesnikinja pjeva u ovoj pjesmi?
Kako to u ovoj pjesmi svako hrli nekom svome?
Zašto brod života traži mirnu luku?
Šta znači stih: "U samoći i kamen se drobi"?
O čemu čovjek sanja na kraju života?
Pjesnikinja Rabija Šaronjić pripada ekavskom
dijalekatskom izgovoru.
Podvuci riječ **cvet** u stihu: "Cvet i drvo suše se".
Koji dijalekti postoje u našem jeziku?
Znaš li gdje se koji dijalekat govori?

Zadatak:

Napiši u svoju svesku šta bi volio da postaneš kad odrasteš.

Kultura stanovanja

Stare bošnjačke kuće danas imaju značajnu kulturno-historijsku vrijednost. Zidane su od kamena ili čerpiča a pokrivane keramidom. Kuće su imale lijepu i bogatu unutrašnjost. Svaka soba je imala hamam, to jest kupatilo. Na podu je bio prostor veliki lijepe čilim. Sjedelo se na minderlucima. Jastuci koji su bili na minderlucima često su bili bogato izvezeni.

Avlije su bile prepune cvijeća, a prilazi i sokaci kaledrmisani. Okolo kuće je obavezno bila bašča koju su krasile različite voćke. Kuće su imale kapije koje su bile bogato ukrašene. Ovakve kuće još uvijek se mogu vidjeti u starim gradovima Sandžaka i Bosne.

U gradovima je bilo javnih česama, a neke i danas krase trgrove naših gradova širom Sandžaka i Bosne.

Kultura odijevanja

Nošnja i način odijevanja dio su kulture bošnjačkog naroda. Nekada su muškarci bili odjeveni u čakšire, jelek, pojasa (koji je bio ukras odjeći).

Žene su imale dimije, jelek, košulju, šamiju sa ojicama ili mahramu (čija ljepota je krasila odjeću.)

Bošnjaci i danas posebno posvećuju pažnju odijevanju. Za vrijeme blagdana, Ramazanskog bajrama i Kurban bajrama Bošnjaci oblače svečana odijela i posjećuju rodbinu i komšije.

Dimije

Dimije moje bike Eme
U koje je stalo šest metara cica
Stotinu i pedeset crvenih ruža
I dvjesta bijelih tačkica
Neprestano mirišu safunom
Onim iz Turske
Iz njene sehare
U kojoj stoji kudelja vune
Staro vreteno
i bikini dukati

Elifa Kriještorac

Nepoznate riječi:

dimije - dio ženske odjeće

cic - svilena tkanina

kudelja - daska na koju se stavlja vuna

vreteno - drvena šipka na kojoj se prede konac

Razgovor o pjesmi:

Kakve su dimije bike Eme?

Koliko ima na dimijama ruža a koliko tačkica?

Na šta mirišu bikini dimije?

Šta se sve nalazi u bikinoj sehari?

Epske narodne pjesme

Osim lirskih pjesama postoje i epske pjesme u kojima su opjevani junaci i bojevi.

U njima su naši pjevači opjevali najveće bošnjačke junake: Muja Hrnjicu, Bojićić Aliju, Đerzelez Aliju, Tala Ličanina i druge. Najpoznatiji narodni pjevači su: Ćor Huso Husović, Avdo Međedović, Murataga Kurtagić, Kasum Rebronja, Salih Ugljanin, Alija Fjuljanin, Đule Bahović, Ibro Musić...

Husein-beg Gradaščević poznat kao Zmaj od Bosne (1802-1833)

Ženidba Smailagić Meha

Da je kome stati pogledati,
Tog sokola niza merdevine,
To od'jelo od suhogra zlata,
A na kuklu sablja okovata,
Z glave trepti dvanes čelenaka,
Ni na čemu ličit ne mogaše,
Bez s oblaka kad meće svećica,
Il' kad zmajske padaju otresi,
Kad siv soko siđe do dorata,
Oba dobra jedno kraj drugoga,
Dobro li je celoj carevini,
Taka do dva dobra sastaviti,
U svojoj hi imati državi,
A kamo li roditelju svome,
Rođenoga takog imat sina,
Ponosnoga pa i pametnoga,
I dobroga srca junačkoga,
Gospodskoga lica i oblika.
Silne desne iz ramena ruke -
Kad bi ščio, teške njemu muke.

Kad Mehmed-beg siđe na avliju,
Hadžijin se podrum otvorio,
Puljat zekan izbi iz podruma.
He kakav je, da ti je viđeti!
Malo, malo slabši od dorata.
Da je ležo koliko i doro,
On bi bio bolji od dorata.
Kaka beše konju đeisija!
Sal je drukča jer je bajraktarska;
Nije mlogo gora od dorove.
Vodahu ga do dva bajraktara,
Za dva struka uzde i čatala.
sal kad vide Hadžića dorata,
sal kad jednom zekan omahnuo,
Cijel metar diže bajraktare.
Ne bi reko što i kopljje nema.

(Odlomak iz istoimenog epa)

Razgovor o pjesmi:

Šta primjećuješ u ovom odlomku iz epa
Ženidba Smailagić Meha Avde Međedovića?
Kako pjesnik opisuje junaka, a kako konja?
Jesi li čuo za nekog narodnog pjevača ili
narodnog junaka iz tvoga kraja?
Zamoli djeda neka ti ispriča priču o junacima iz prošlosti.

Upamti:

Epska pjesma je književna vrsta u kojoj se govori o nekom epskom događaju.
Ep je književna vrsta u kojem se govori o većem broju događaja i likova.
Avdo Međedović je jedan od najvećih naših epskih pjevača. Njegov ep **Ženidba Smailagić Meha** spada u red najvećih svetskih literarnih ostvarenja.

Mehmed Šaćir Kurtćehajić (1844-1872)

Prvi moderni bošnjački novinar i urednik. Osnovao je listove "Sarajevski cvjetnik" i "Bosna", prve bošnjačke novine na reformisanom pismu bosanskoga jezika. Bio je veliki reformator i utemeljivač modernih evropskih tokova u kulturi Bošnjaka. Umro je u Beču gdje mu se nalazi i mezar.

Sadržaj

ZA SRETAN PUT PO DUKAT ŽUT.....	5
Za sretan put po dukat žut - Enisa Osmančević Ćurić.....	6
Jesen u Sandžaku - Redžep Nurović.....	7
Kako je otišlo ljeto - Ešref Berbić.....	8
Izgovor i pisanje IJE i JE.....	10
Krila - Miroslav Antić.....	11
Ljudi koji su grlili voćke - Indijska narodna priča.....	12
Tolerancija.....	14
Svijetu se ne može ugoditi - Narodna priča.....	15
Tvrdica - Bošnjačka narodna anegdota.....	17
Rastanak - Ahmet Hromadžić.....	18
Uspavanka - Refik Ličina.....	20
Pitanja - Avdija Kajević.....	21
Ličina - Narodna priča.....	22
Svud je kiša, svid je blato - Narodna lirska pjesma.....	23
Sandžački pejzaži - Enver Muratović - Enisin.....	24
Mjesto za jabuku - Bošnjačka narodna priča.....	25
Ječam žnjela za gorom djevojka - Lirska narodna pjesma.....	26
Navalite, mobo moja! - Lirska narodna pjesma.....	27
Luckasta pjesma - Federiko Garsija Lorka.....	28
OD SNIJEGA SVE SE BIJELI.....	29
Prisluškivanje - Šukrija Pandžo.....	30
Maca Papučarka - Ela Peroci.....	31

Đevojka je crne oči klela - Narodna lirska pjesma.....	34
Bajka - Fikreta Kenović - Salihović.....	35
Bostandžijina kći - Narodna priča.....	37
Rodni Sandžak - Elifa Kriještorac.....	40
Priča o Pink Panteru - Alija Isaković.....	41
Nema zadirkivanja - Zejćir Hasić.....	44
Nikome ne kaži - Zejćir Hasić.....	47
Cesta - Skender Kulenović.....	48
Đak pješak - Hamid Kabadaja.....	49
Majmun i lisica - Mehmed-beg Ljubušak Kapetanović.....	50
Veče silazi u kotlinu - Hamza Humo.....	51
Igra prstima - Narodna bajalica.....	52
PROSULO SE SUNCE JUTROS.....	53
Zima se razboljela - Grigor Vitez.....	54
Proljeće - Bela Džogović.....	55
U proljeće otključajte oko - Enisa Osmančević Ćurić.....	56
Snježna kraljica - Husein Dervišević.....	57
Lastavica - Azra Mulalić.....	58
Ljudska rijeka - Avdija Avdić.....	60
Golubovo krilo - Ahmet Hromadžić.....	61
Subjekat i predikat.....	63
Oj, djevojko, džidžo moja - Narodna lirska pjesma.....	64
Čovjek i lav - Mehmed-beg Ljubušak Kapetanović.....	65
Trešnja - Džemaludin Latić.....	66
Šarko - Alija Dubočanin.....	68
Sadašnjost, prošlost i budućnost.....	70
Po Sjenici povaljana trava - Narodna lirska pjesma.....	71
Djed Fehim lovi klena - Redžep Nurović.....	72
Smreka iz zavičaja - Ibrahim Hadžić.....	73
Knjigu pišu Gusinjke djevojke - Narodna lirska pjesma.....	74
Plave grade, moj veliki jade - Narodna lirska pjesma.....	75
Biševci i Župljanin - Narodna priča.....	76

NEKA PJEVA CIJELA PLANETA.....77

Sva djeca svijeta - Fahreta Bajšin.....	78
Tri sunca - Ismet Bekrić.....	79
Djevojka je sunce bratimila - Narodna lirska pjesma.....	80
Kornjača i zec - Ezop.....	81
Abdijev san se ostvario - Priča iz Somalije.....	82
Konvencija o pravima djeteta.....	84
Tajanstvena planeta - Ferenc Feher.....	85
Nasrudin-hodža i kadija - Narodna priča.....	86
Vihor ružu niz polje nosaše - Lirska narodna pjesma.....	88
Ljepo ti je cv'jeće u proljeće - Lirska narodna pjesma.....	89
Zagrljeni vidik - Alija Dubočanin.....	90
Trešnja na drigoj obali - Alija Musić.....	91
Izgvor i pisanje glasova Č, Ć, Dž, Đ.....	94
Kladnice, vodo studena - Lirska narodna pjesma.....	95
Melisin dan - Esery Mondesir.....	96
Bajramske cipelice - Hadžem Hajdarević.....	98
Pasi, riđo - Romska narodna pesma.....	99
Draga laž - Šukrija Pandžo.....	100
Bošnjačke lirske pjesme.....	102
Titrala se djevojčica - Lirska narodna pjesma.....	102
Brod života - Rabija Šaronjić.....	103
Kultura stanovanja.....	104
Kultura odijevanja.....	105
Dimije - Elifa Kriještorac.....	105
Epske narodne pjesme.....	106
Ženidba Smailagić Meha - Avdo Međedović.....	107